

MONIKA WANAT  
Wydział Teologiczny UO

## **Pierwszy znak Jezusa Kompozycja i interpretacja Jn 2,1-12 w świetle hebrajskiej retoryki biblijnej<sup>1</sup>**

The first sign of Jesus  
Composition and interpretation of Jn 2:1-12  
in the light of Hebrew Biblical Rhetoric

### **Abstract**

The focus of this thesis is an interpretation and exegesis of the first sign of Jesus. A passage from the Gospel of John (John 2:1-12) was analysed. In the analysis of the text rhetorical method was used and it was based on the principles developed by Hebrew biblical rhetoric.

The article was divided into 3 interdependent points. In the first one, the text was delimited, justifying the division of the Gospel and the delimitation of the text. The second point shows a detailed segmentation. First, by „looking at the bottom”, to look at the text as a whole at the third point and to justify a symmetrical-centric structure.

The conducted research allowed to make analyses included in the second point of the article. First, the biblical context of selected issues was presented, and then the interpretation of each part. This stage made it possible to notice the connections between the units described in the next section and to justify the previously shown composition figure of ABCDC'B'A.

At the beginning of the third point, an interpretation of seven examined units in their references to the parallel fragments was provided, what allowed to draw theological conclusions. A wedding is an image of a messianic banquet. It reveals a New Covenant, which will be realized in the coming “hour” of Jesus. God’s glory becomes accessible for everyone who does the will of Christ. Great help for us is Mary, Mother of Jesus, who is an intercessor between her Son and the People.

---

<sup>1</sup> Artykuł jest zmodyfikowaną wersją pracy magisterskiej, obronionej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego w 2018 r., napisanej pod kierunkiem o. prof. zw. dra hab. Andrzeja Sebastiana Jasińskiego OFM.

**Keywords:** New Testament, Gospel of John, Cana in Galilee, sign, Hebrew rhetoric.

### Abstrakt

Przedmiotem artykułu jest interpretacja i egzegeza pierwszego znaku Jezusa. Omówiony został fragment Ewangelii według św. Jana (J 2,1-12). Badania nad tekstem zostały przeprowadzone metodą retoryczną na podstawie zasad wypracowanych przez biblijną retorykę semicką.

Artykuł został podzielony na 3 współzależne od siebie punkty. W pierwszym z nich została dokonana delimitacja tekstu, uzasadniająca podział Ewangelii i wyznaczone granice tekstu. W drugim punkcie została ukazana szczegółowa segmentacja. Najpierw poprzez „spojrzenia z dołu”, aby w trzecim punkcie spojrzeć na tekst całościowo i uzasadnić symetryczno-koncentryczną budowę.

Przeprowadzone badania pozwoliły na dokonanie analiz zawartych w drugim punkcie artykułu. Najpierw został przedstawiony kontekst biblijny wybranych zagadnień, a następnie interpretacja każdej z części. Etap ten pozwolił zauważyć powiązania między jednostkami, które zostały opisane w kolejnym punkcie, oraz uzasadnić wykazaną wcześniej figurę kompozycyjną ABCDC'B'A'.

Na początku trzeciego punktu przedstawiona została interpretacja siedmiu badanych jednostek w odniesieniu do paralelnych fragmentów, co pozwoliło na wyciągnięcie teologicznych wniosków. Wesele stało się obrazem uczytu mesjańskiej. Objawiło Nowe Przymierze, doprowadzone do pełni w nadchodzącej „godzinie” Jezusa. Chwała Boża stała się dostępna dla każdego wypełniającego wolę Chrystusa. Wielką pomocą stała się dla ludzi Maryja, Matka Jezusa – pośredniczka między Jej Synem i ludem.

**Słowa kluczowe:** Nowy Testament, Ewangelia według św. Jana, Kana Galilejska, znak, retoryka semicka.

## Wstęp

W otaczającym nas świecie dostrzegamy wiele znaków. Według definicji ze *Słownika języka polskiego* znak to „to, co ma poinformować o czymś przez wywołanie określonych skojarzeń”<sup>2</sup>. Wyróżniamy znaki: matematyczne, drogowe, fabryczne, szczególnie, dotyczące każdej konkretnej osoby oraz znaki religijne – gesty religijne (np. znak krzyża). Te szczególne znaki towarzyszą nam w naszej codziennej rzeczywistości. Dostrzegamy przez nie obecność Boga. Są one również obecne w Ewangeliach. Synoptycy na określenie cudownych działań używali słowa  $\delta\upsilon\nu\alpha\mu\iota\varsigma$ <sup>3</sup>. Św. Jan w odróżnieniu od nich, opisując kolejne cudowne wydarzenia z życia Jezusa, posługuje się właśnie tym określeniem:  $\Sigma\eta\mu\epsilon\iota\omicron\nu$ <sup>4</sup> – znak. I właśnie jeden z tych znaków stał się przedmiotem badań.

W Ewangelii według św. Jana znajduje się siedem znaków. Są to: przemienienie wody w wino w Kanie Galilejskiej (J 2,1-12), uzdrowienie syna dworzanina w Kafarnaum

<sup>2</sup> M. SZYMCAK (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, t. III: R – Z, Warszawa 1998, s. 979.

<sup>3</sup> J. STRONG, *Grecko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów greckich i kodami Popowskiego*, Warszawa 2015, s. 211.

<sup>4</sup> *Tamże*, s. 696.

(J 4,46-54) oraz chorego nad sadzawką Betesda (J 5,1-18), nakarmienie tłumu (J 6,5-14), chodzenie po wodzie (J 6,16-24), uzdrowienie niewidomego od urodzenia (J 9,1-7) oraz wskrzeszenie Łazarza (11,1-45). Omawiany przez nas znak – na weselu w Kanie Galilejskiej (J 2,1-12) – inauguruje<sup>5</sup> działalność Jezusa. Pierwszy znak uczyniony przez Chrystusa jest wyrazem dwóch wielkich idei płynących z Ewangelii Janowej: idei chwały Jezusa oraz wiary w Niego<sup>6</sup>. Wszystkie znaki, których dokonuje Jezus, są antycypacją zbawczej mocy i zapowiedzią przyszłej chwały<sup>7</sup>.

Celem niniejszego artykułu będzie dogłębna analiza cudownej przemiany wody w wino, dokonanej przez Jezusa w Kanie Galilejskiej. Podjęta będzie próba wydobycia z omawianego fragmentu zasadniczego przesłania odnoszącego się do każdego człowieka.

Prowadzone badanie wybranego tekstu z Ewangelii św. Jana w głównej mierze opierać się będzie na metodzie retorycznej, wypracowanej przez prof. R. Meyneta. Analiza retoryczna według prof. Meyneta jest niezbędnym etapem badania egzegetycznego<sup>8</sup>. Choć w artykule zastosowane będą także inne metody badawcze, to analiza retoryczna będzie podstawową w przeprowadzanym badaniu. Główną korzyścią stosowania analizy retorycznej jest stworzenie sprzyjających warunków do interpretacji tekstu<sup>9</sup>.

W pierwszym punkcie zostanie dokonana delimitacja tekstu J 2,1-12, ukazując podziały wewnątrz Ewangelii. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na to, jaki wpływ ma badany fragment na różne struktury Ewangelii. Następnie zostanie dokonana segmentacja fragmentu, aby wyodrębnić poszczególne jednostki tekstu. Każda z nich zostanie szczegółowo opisana. Kolejno podjęta zostanie próba spojrzenia na całość badanego tekstu, aby uzasadnić jego budowę.

W drugim punkcie zostanie przeanalizowany kontekst biblijny wybranego fragmentu. Z ogromu zagadnień znajdujących się w tekście zostaną wybrane te, które po dokonanej segmentacji znacząco wpłyną na dalsze etapy badań. Kolejnym krokiem będzie dokonanie interpretacji kolejnych jednostek tekstu.

Trzeci punkt, na podstawie badań opisanych w punktach poprzedzających, będzie próbą interpretacji poszczególnych części w ich wzajemnych odniesieniach. Powiązania wewnątrz tekstu i spojrzenie całościowe na fragment mogą okazać się podstawą do tego, aby dostrzec głębię przesłania Ewangelii. Wszystkie podejmowane działania podczas badania fragmentu J 2,1-12 mają na celu wyprowadzenie wniosków teologicznych.

---

<sup>5</sup> T. OKURE, *Ewangelia świętego Jana*, w: W.R. FARMER (red.), *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, Warszawa 2001, s. 1326.

<sup>6</sup> F. GRYGLEWICZ, *Chleb, wino i Eucharystia w symbolice Nowego Testamentu*, Poznań – Warszawa – Lublin 1968, s. 46.

<sup>7</sup> J. CZERSKI, *Ewangelia i Listy św. Jana. Wprowadzenie literackie, historyczne i teologiczne*, Opole 2016, s. 140.

<sup>8</sup> R. MEYNET, *Wprowadzenie do hebrajskiej retoryki biblijnej*, Kraków 2001, s. 6.

<sup>9</sup> *Tamże*, s. 214.

Tekst J 2,1-12 został zaczerpnięty z grecko-polskiego Nowego Testamentu według tłumaczenia ks. prof. dr. hab. Remigiusza Popowskiego<sup>10</sup>. Pozwoli to śledzić grecką konstrukcję zdań. Cała analiza nie miałaby sensu bez tej wierności syntagmatycznej. W celu lepszego zrozumienia treści tekstu biblijnego oraz przeprowadzenia właściwej interpretacji zadania te zostaną przeprowadzone na podstawie dostępnej literatury z zakresu poruszanej problematyki.

## 1. Ogólna budowa i komplementarność poszczególnych części

### 1.1. Delimitacja tekstu

Celem analizy retorycznej jest zrozumienie tekstu. Dla osiągnięcia tego celu jest rzeczą ważną, aby ukazać kompozycję tekstu i ustalić jego granice<sup>11</sup>. Biblijne teksty nie zostały oddzielone od siebie w żaden sposób, co sprawia trudność przy określaniu początku i końca literackiej jednostki. „Dwie niekwestionowane granice księgi biblijnej to jej początek i koniec”<sup>12</sup>. Struktura Ewangelii Janowej zdaje się jedną z najtrudniejszych, jeśli chodzi o jej podział. W kwestii ogólnego podziału Ewangelii według św. Jana egzegeci są na ogół zgodni i wyróżniają 4 zasadnicze części<sup>13</sup>: „(1) prolog (J 1,1-18); (2) objawianie się Jezusa światu (J 1,19–12,50); (3) objawianie się Jezusa uczniom oraz historia Jego męki i zmartwychwstania (J 13,1–20,31); (4) epilog (J 21)”<sup>14</sup>.

Poglądy egzegetów różnią się co do dokładniejszego podziału wyróżnionych części. Wszelkie propozycje podziałów są oparte na wielu kryteriach teologicznych i literackich. S. Mędała wyróżnił 25 takich modeli<sup>15</sup>. Interesujące rozwiązania to te, które pokazują, w jaki sposób badany fragment (J 2,1-12) wpływa na podział wewnątrz Ewangelii. Zostaną one omówione poniżej.

Pierwsza z nich jest strukturą liturgiczno-symboliczną. M.E. Boismard i A. Lamoille podzielili tekst według trzech kryteriów: symboliczne, liturgiczne i topologiczne. U podstaw tej struktury są wymienione w Ewangelii liturgiczne święta izraelskie, a także symbolika liczb „7” i „6”: 7 znaków Jezusa i 6 świąt<sup>16</sup>. Przez połączenie 7 znaków z typologią stworzenia Ewangelia została podzielona na 8 tygodni:

<sup>10</sup> *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*, tłum. R. Popowski, M. Wojciechowski, Warszawa 1995.

<sup>11</sup> *Tamże*, s. 6.

<sup>12</sup> *Tamże*, s. 7.

<sup>13</sup> Aż do pierwszego badania, jakim jest „analiza z dołu”, używane określenia nie są terminami technicznymi stosowanymi w analizie retorycznej.

<sup>14</sup> J. CZERSKI, *Ewangelia i Listy św. Jana*, s. 76.

<sup>15</sup> S. MĘDAŁA, *Ewangelia według świętego Jana* (NKB.NT, t. IV, cz. 1), Częstochowa 2010, s. 66–74.

<sup>16</sup> M.E. BOISMARD, A. LAMOUILLE, *Synopse des quatre évangiles en français*, t. III: *L'évangile de Jean*, Paris 1977, s. 38–39.

- „Prolog: 1,1-18  
 Pierwszy tydzień: 1,19–2,12  
     Bez święta  
     Znak: przemiana wody w wino na weselu w Kanie  
 Drugi tydzień: 2,13–4,54  
     Pierwsza Pascha  
     Znak: uzdrowienie syna urzędnika królewskiego  
 Trzeci tydzień: 6,1-71  
     Druga Pascha  
     Znak: rozmnożenie chleba  
 Czwarty tydzień: 5,1-47  
     Święto Pięćdziesiątnicy  
     Znak: uzdrowienie chorego nad sadzawką Betesda  
 Piąty tydzień: 7,1–10,21  
     Święto Namiotów  
     Znak: uzdrowienie niewidomego od urodzenia  
 Szósty tydzień: 10,22–11,54  
     Poświęcenie świątyni  
     Znak: wskrzeszenie Łazarza  
 Siódmy tydzień: 11,55–19,42  
     Trzecia Pascha  
     Bez znaku  
 Ósmy tydzień: 20,1-31  
     Bez święta  
     Znak: zmartwychwstanie Jezusa  
 Epilog: 21,1-25”.<sup>17</sup>

Inny podział zaproponował G. Młakuzhyil<sup>18</sup>. Twierdzi on, że struktura Ewangelii Janowej ma charakter podwójny: teologiczny i literacki. Pod względem literackim przypomina budowę dramatu. W tym aspekcie możemy wyróżnić: „Wprowadzenie (1,1–2,12); I część: znaki Jezusa (2–12); II część: godzina Jezusa (13–20); Epilog (21)”<sup>19</sup>. Jeśli chodzi o charakter teologiczny, czwarta Ewangelia jest zbudowana chrystocentrycznie. Oprócz wstępu i zakończenia jest podzielona na 5 części: „I: Mesjasz uniwersalny (2,13–4,54); II: Syn Boży i współpracownik Boga (5–10); III: Dawca życia (11–12); IV: Testament miłości (13–17); V: Misterium Paschalne (18–20)”<sup>20</sup>. Jak widać, pierwszy znak umieszczony został w części wprowadzającej, we wstępie.

<sup>17</sup> J. CZERSKI, *Ewangelia i Listy św. Jana*, s. 78.

<sup>18</sup> G. MŁAKUZHYYIL, *The Christocentric Literary Structure of the Fourth Gospel*, Roma 2011, s. 279–499.

<sup>19</sup> J. CZERSKI, *Ewangelia i Listy św. Jana*, s. 79.

<sup>20</sup> *Tamże*, s. 80.

Z kolei S. Mędała zaproponował podział oparty na schemacie retorycznym. Podzielił on Ewangelię na 3 części<sup>21</sup>: 1) Wprowadzenie: 1,1–2,1-12. Fragment 2,1-12 spełnia funkcję rozgraniczenia znaków przed „godziną” i w „godzinie”; 2) Uwierzytelnienie: 2,13-19,42; 3) Epilogi: 20–21.

Badając wybrane modele, możemy zauważyć, że opierają się one na pojawiających się w Ewangeliu znakach Jezusa. Analizowany tekst stanowi pewnego rodzaju pomost pomiędzy wstępną częścią a późniejszą narracją. Z tego względu warto również zauważyć, jakie są granice omawianego fragmentu. Dla wyznaczenia granic tekstu pomocne są pewne kryteria, które pomagają oddzielić mniejsze jednostki tekstu. Może to być zmiana: tematu, gatunku, czasu, języka, miejsca czy osób<sup>22</sup>. W polskich przekładach Pisma Świętego redaktorzy są zgodni i odgraniczają tekst J 2,1 oraz J 2,12<sup>23</sup>. W rozdziale 2., w porównaniu do rozdziału 1., nastąpiła zmiana miejsca – z Betanii na Galileę. Widać wyraźnie, że w J 2,1 mamy podane miejsce: Kana Galilejska. Zmieniają się również osoby: nie ma już Jana Chrzciciela, Andrzeja, Szymona Piotra, Filipa i Natanaela. Pojawiają się za to Matka Jezusa i „uczniowie Jego” – już bez wymienionych konkretnych osób. W w. 12 ponownie możemy przeczytać o tych uczestnikach wesela, którzy zmieniają miejsce swojego pobytu. Wędrują z Kany Galilejskiej do Kafarnaum. Wydawać by się mogło, że w. 12 nie powinien być analizowany wraz z ww. 1-11 ze względu na kryterium zmiany miejsca, jednak jest on ściśle związany z ww. 1-2, co zostanie wykazane w kolejnych podpunktach. Biorąc pod uwagę budowę Ewangeliu św. Jana, zmianę miejsca, która wpływa na odgraniczenie tekstu, widać, że w w. 13. narracja przenosi się do Jerozolimy.

## 1.2. Segmentacja

W kolejnym punkcie artykułu zostanie dokonany podział wybranego i badanego fragmentu<sup>24</sup> z Ewangeliu wg św. Jana – pierwszego znaku Jezusa, dokonanego podczas wesela w Kanie Galilejskiej (J 2,1-12). Tekst został podzielony dzięki analizie oddolnej<sup>25</sup>, która jest jedną z dwóch wypracowanych przez hebrajską retorykę biblijną. W kolejnych punktach zostaną pokazane poszczególne części<sup>26</sup> fragmentu oraz ich graficzne przed-

<sup>21</sup> S. MĘDAŁA., *Ewangelia według świętego Jana*, s. 91–92.

<sup>22</sup> J. CZERSKI, *Metodologia Nowego Testamentu*, Opole 2012, s. 59.

<sup>23</sup> Por. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych (Biblia Jerozolimka)*, ZESPÓŁ BIBLISTÓW POLSKICH (red.), Poznań 2006<sup>1</sup>, s. 1477–1478.

<sup>24</sup> Fragment jest pierwszą jednostką, która może funkcjonować autonomicznie. Można ją oddzielić od pozostałych jednostek. Jest on odpowiednikiem pojęcia „perykopy” stosowanego przez egzegetów. Jest zwartą jednostką, która stanowi minimalną całość do czytania lub recytowania i może być utworzona z jednej lub więcej części, tworzących różne kombinacje (paralelne, spekulatywne, koncentryczne). Fragmenty tworzą jednostki wyższe, nazywane „sekwencjami”. Por. R. MEYNET, *Trattato di retorica biblica*, Bologna 2008, s. 191–201.

<sup>25</sup> Hebrajska retoryka biblijna zna dwie metody podziału tekstu: odgórną i oddolną. Więcej na ten temat zob. w: R. MEYNET, *Wprowadzenie do hebrajskiej retoryki biblijnej*, s. 197–204.

<sup>26</sup> Część należy do poziomu niższego, niesamodzielnego. Jest utworzona z dwóch lub trzech urywków, ale nie przekracza tej liczby. Por. R. MEYNET, *Trattato*, s. 182–191.

stawienie. Dzięki temu łatwiej będzie odkryć elementy konstrukcyjne, dzięki którym można uzasadnić wewnętrzną spójność każdej z części.

Dla lepszego zrozumienia opisywanej struktury przed każdym opisem poszczególnej części zostanie to zobrazowane graficznie.

### 1.2.1. Część pierwsza (J 2,1–2,2)<sup>27</sup>

<sup>1</sup> I dnia trzeciego	<u>wesele</u> i była	(było) <b>matka Jezusa</b>	w <u>KANIE GALILEI</u> , <u>TAM</u> .
<sup>2</sup> Zaproszony_został i uczniowie Jego	zaś na <u>wesele</u> .	i <u>Jezus</u>	

Pierwsza część zawiera wiadomość chronologiczną i przestrzenną, która przekazuje informację o tym, kiedy – „trzeciego dnia” (τῆ ἡμέρα τῆ τρίτη) i w jakim miejscu – „Kana Galilei” (Κανά της Γαλιλαίας) odbyło się wesele, oraz o uczestnikach tego wesela – Matka Jezusa (μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ), uczniowie Jego (μαθηται αὐτοῦ) i Jezus (Ἰησοῦ). Są to ww. 1 i 2. Część pierwsza składa się z 2 segmentów<sup>28</sup> dwuczłonowych<sup>29</sup>, połączonych ze sobą między innymi przez wyrazy łączące<sup>30</sup> – „wesele” (γάμος) – w pierwszym członie 1. segmentu i 2. członie 2. segmentu. Zależności pomiędzy segmentami, w tym wypadku wyrazy łączące, stanowią o spójności tej części.

### 1.2.2. Część druga (J 2,3–2,4)

<sup>3</sup> I (gdy_zabrakło) <i>mówi</i> <u>Wina</u>	<u>wina</u> , <b>matka Jezusa</b> nie mają.	do <u>Niego</u> :
<sup>4</sup> [I] <i>mówi</i> Co mi Jeszcze_nie	jej i <b>tobie</b> , nadeszła	<u>Jezus</u> : <b>kobiet</b> o? godzina ma.

<sup>27</sup> Użyte w tekście różne czcionki i różne atrybuty czcionek (np., **wytluszczony druk**, podkreślenie, *kursywa*, **KAPITALIKI**, **WERSALIKI**) nie oznaczają kolejności czy też ważności poszczególnych wyrażeń. Użycie takiej samej czcionki (czy też atrybutu) jest po to, by zobrazować wyrazy podobne, synonimy albo antonimy (redakcja).

<sup>28</sup> Segment zawiera jeden, dwa lub trzy człony. Można więc mówić o segmencie „jednoczłonowym”, „dwuczłonowym” lub „trójczłonowym”. Relacje pomiędzy członami jakiegoś segmentu trójczłonowego mogą być różnego typu: ABC; AA'B; ABB'; ABA'. Por. R. MEYNET, *Trattato*, s. 146–163.

<sup>29</sup> Człon jest syntagmą, czyli obejmuje grupę „wyrazów” połączonych między sobą ścisłymi relacjami składniowymi. Jest najmniejszą jednostką retoryczną. W pewnych przypadkach może zawierać nawet tylko jeden wyraz. Por. R. MEYNET, *Trattato*, s. 132–146.

<sup>30</sup> Są to wyrazy lub wyrażenia identyczne bądź podobne, które wyznaczają koniec jednej i początek drugiej, symetrycznej do niej, jednostki tekstowej; słowo spinające w tradycyjnej egzegezie. Por. [http://www.retoricabiblicaesemita.org/Terminologia/140913\\_terminologia\\_pl.pdf](http://www.retoricabiblicaesemita.org/Terminologia/140913_terminologia_pl.pdf) (12.03.2018.).

Część druga jest dialogiem między Jezusem i Jego Matką (ww. 3 i 4). Zbudowana jest z 2 segmentów trójczłonowych. Pierwszy segment jest wypowiedzią Matki Jezusa. Maryja zauważa brak wina. Granicę tego segmentu wyznacza wyraz „wino” (οίνου). Są to wyrazy skrajne<sup>31</sup>, które wskazują na spistość tego segmentu. Drugi segment to słowa Jezusa, który mówi, że jeszcze nie nadeszła Jego godzina. Zwraca się do swojej Matki: „kobieto” (γύναι). Wyrazami łączącymi te segmenty są wyrazy „mówi” (λέγει) w ww. 3b i 4a.

### 1.2.3. Część trzecia (J 2,5)

<sup>5</sup> Mówi	<i>matka Jego</i>	<u>sługom:</u>
To, co powie	wam,	uczynicie.

Część trzecia zbudowana jest z 1 segmentu dwuczłonowego (w. 5). Jest to polecenie Matki Jezusa skierowane do sług. W części tej trudno znaleźć gramatyczne zależności. Tym, co stanowi o spójności tej części, jest zmiana pojawiających się osób. W ww. 3 i 4 byli to Jezus i Matka Jego, a w omawianym w. 5 są to Matka Jezusa i słudzy.

### 1.2.4. Część czwarta (J 2,6)

<sup>6</sup> Były zaś sześć, mające_miejsce	tam na oczyszczenie_się na miary	kamienne judejczyków dwie	<b><u>STAGWIE,</u></b> położone, lub trzy.
---	--	---------------------------------	--

Część czwarta znajduje się w centrum naszego fragmentu i obejmuje w. 6. Zbudowana jest ona z 1 segmentu trójczłonowego. Jest to opis stągwi kamiennych (λιθιναὶ ὑδρίαι). O jednolitość tej części stanowi brak dialogów czy pojawiających się osób. Umieszczenie opisu stągwi w samym środku fragmentu podkreśla ich ważność w kontekście całej perykopy. Jest również jednym z czynników, który wskazuje na budowę koncentryczną całej części.

<sup>31</sup> Są to wyrazy lub wyrażenia identyczne bądź podobne, które wyznaczają krańce jednostki tekstowej; inkluzja w tradycyjnej egzegezie. Por. [http://www.retoricabiblicaesemitica.org/Terminologia/140913\\_terminologia\\_pl.pdf](http://www.retoricabiblicaesemitica.org/Terminologia/140913_terminologia_pl.pdf) (12.03.2018).



## 1.2.5. Część piąta (J 2,7-8)

<sup>7</sup> <i>Mówi</i> :: Napełnijcie	<u>im</u> <b>STAGWIE</b>	<b>Jezus:</b> <i>wodą.</i>
:: I napełnili	je	aż_do góry.
-----		
<sup>8</sup> <i>I mówią</i> zaczepnijcie + i nieście	<u>im:</u> teraz <b>mistrzowi_ceremonii.</b>	
+ Oni zaś	zanieśli.	

Cześć piąta obejmuje ww. 7 i 8. Została ona podzielona na 2 urywki<sup>32</sup>. Łączą je wyrazy początkowe<sup>33</sup> „mówi im” (λέγει αὐτοῖς). W obu urywkach podmiotem jest Jezus.

Pierwszy urywek zbudowany jest z 2 segmentów. Pierwszy segment (w. 7ab) składa się z 2 członów, a 2 (w. 7c) – z 1 członu. W tym urywku znajduje się pierwsze polecenie Jezusa skierowane do sług, aby napełnili stągwie wodą, oraz wykonanie tego polecenia. Segmenty te połączone są ze sobą przez wyrazy łączące. Są to czasowniki: „napełnijcie” (γεμίσατε) – w. 7b oraz „napełnili” (ἐγένευσαν) – w. 7c.

Drugi urywek składa się również z 2 segmentów. Pierwszy segment (w. 8abc) jest trójczłonowy, a drugi (w. 8d) – jednoczłonowy. Jest to drugie polecenie, które Jezus dał sługom, by zanieśli zaczerpniętą wodę mistrzowi ceremonii. Podobnie jak w poprzednim urywku, segmenty te łączą się przez wyrażenia łączące. Tutaj są to czasowniki „nieście” (φέρετε) i „zanieśli” (ἤνεγκαν). Są to wyrazy, które wywodzą się z tego samego źródłosłowa – φέρω.

<sup>32</sup> Urywek zawiera jeden, dwa lub trzy segmenty, ale nie więcej niż trzy. Może być utworzony z segmentów jedno-, dwu- lub trójczłonowych. Relacje pomiędzy segmentami w ramach danego urywku mogą być różnego typu (ABC; AA'B; ABB'; ABA'). Por. R. MEYNET, *Trattato*, s. 164–181.

<sup>33</sup> Są to wyrazy lub wyrażenia identyczne bądź podobne, które wyznaczają początek symetrycznych jednostek tekstowych; anafora w retoryce klasycznej. Por. [http://www.retoricabiblicaesemitica.org/Terminologia/140913\\_terminologia\\_pl.pdf](http://www.retoricabiblicaesemitica.org/Terminologia/140913_terminologia_pl.pdf) (12.03.2018).

## 1.2.6. Część szósta (J 2,9-10)

<sup>9</sup> Jak zaś wody i nie wiedział	spróbował <u>winem</u> skąd	<b>mistrz_ceremonii</b> stałej_się, jest,
zaś <u>słudzy</u> (ci)	wiedzieli, (którzy_zaczerpnęli)	wodę,
-----		
woła <sup>10</sup> i mówi	pana_młodego mu:	<b>mistrz_ceremonii</b>
-- Każdy człowiek i kiedy	najpierw staną_się_pijani,	<u>wino</u> dobre kładzie, gorsze.
-- Ty	ustrzegłeś	dobre <u>wino</u> aż_do teraz.

Szósta część zbudowana jest z 2 urywków. Zmienia się podmiot – jest nim teraz mistrz ceremonii. O spójności tej części stanowią wyrazy początkowe „mistrz ceremonii” (ἀρχιτρικλιω) – w. 9a oraz 9f.

Pierwszy urywek to 2 segmenty – trójczłonowy (w. 9abc) oraz dwuczłonowy (w. 9de). Zawarta tutaj została informacja o zaistnieniu cudu. Mistrz ceremonii spróbował wina przyniesionego przez sługi. Cechą wspólną tych segmentów są wyrazy łączące: „nie wiedział” (οὐκ ᾔδει) – w. 9c oraz „wiedzieli” (ᾔδεισαν) – w. 9d.

Drugi urywek składa się z segmentu dwuczłonowego (ww. 9f i 10a) i segmentu trójczłonowego (w. 10bcd). Jest to monolog mistrza ceremonii z panem młodym. Mistrz ceremonii zaznacza, że dobre wino zostało zachowane aż do końca. W 2. segmencie tego urywku możemy zauważyć wyrazy skrajne „wino dobre” (καλὸν οἶνον) w w. 10b i 10d.

## 1.2.7. Część siódma (J 2,11 – 2,12)

<sup>11</sup> Ten uczynił i uczynił_widoczną i uwierzyli	początek znaków chwałę w <u>Niego</u>	<b>Jezus</b> <b>Jego</b> uczniowie Jego.	w <b>KANIE GALILEI</b>
<sup>12</sup> Po tym i <b>matka Jego</b> i tam	zeszedł i bracia [Jego] pozostał	do Kafarnaum i uczniowie Jego, nie liczne dni.	<b>On_sam</b>

Część siódma jest podsumowaniem znaku. Ma ona formę narracyjną. Zbudowana jest z 2 segmentów trójczłonowych (ww. 11abc i 12abc). Jest tam informacja o tym, że Jezus uczynił początek znaków, by ukazać swoją chwałę: „i uwierzyli w Niego Jego uczniowie”. W 2. segmencie paralelnie do części 1. jest informacja przestrzenna, z której

dowiadujemy się, że Jezus, Jego Matka oraz uczniowie udali się do Kafarnaum. Zależność między tymi segmentami pokazują wyrazy łączące: „Jezus” (Ιησους) – w. 11a oraz „On sam” (αυτος) – w. 12a.

### 1.3. Ujęcie całościowe

W tym punkcie, biorąc pod uwagę dokonaną segmentację w poprzednim punkcie, zostanie podjęty wysiłek, by spojrzeć całościowo na fragment J 2,1-12. Badany tekst składa się z 7 części, tworzących kompozycję symetryczno-koncentryczną ABCDC'B'A'. Poniżej jest przedstawiony graficzne cały fragment:

<sup>1</sup>I dnia trzeciego **wesele** (było) w **KANIE GALILEI**,  
i była **matka Jezusa TAM**.

<sup>2</sup>Zaproszony został zaś i **Jezus** i uczniowie Jego  
na **wesele**.

<sup>3</sup>I (gdy zabrakło) **wina**, **mówi matka Jezusa** do **Niego: Wina** nie mają.

<sup>4</sup>[I] **mówi jej Jezus**: Co mi i **tobie, kobieto**? Jeszcze nie nadeszła godzina ma.

<sup>5</sup>Mówi **matka Jego sługom**: To, co powie wam, uczynicie.

<sup>6</sup>Były zaś tam kamienne **STAGWIE**,  
sześć, na oczyszczanie się judejczyków położone,  
mające miejsce na miary dwie lub trzy.

<sup>7</sup>Mówi **im Jezus**: **Napełnijcie STAGWIE wodą**.

I **napełnili** je aż do góry.

<sup>8</sup>I **mówi im**: zacerpnijcie teraz i **nieście mistrzowi ceremonii**.  
Oni zaś **zanieśli**.

<sup>9</sup>Jak zaś spróbował **mistrz ceremonii wody winem** stałej się, i NIE WIEDZIAŁ skąd jest,  
zaś **słudzy WIEDZIELI, (Ci)** (którzy zacerpnęli) **wodę**,  
woła pana **młodego mistrz ceremonii**

<sup>10</sup>i mówi mu: Każdy człowiek najpierw **wino** dobre kładzie,  
i kiedy staną się pijani, gorsze.

Ty ustrzegłeś dobre **wino** aż do teraz.

<sup>11</sup>Ten uczynił początek znaków **Jezus** w **KANIE GALILEI** i uczynił widoczną chwałę **Jego** i uwierzyli w **Niego** uczniowie Jego.

<sup>12</sup>Po tym zeszedł do Kafarnaum **On sam** i **matka Jego** i bracia [Jego] i uczniowie Jego, i tam pozostał nie liczne dni.

1. i 7. część przedstawiają bohaterów omawianego fragmentu. W obu tych częściach pojawiają się Jezus, Matka Jezusa i Jego uczniowie. W 1. części jest informacja,

że zostali zaproszeni na wesele (w. 2). W 7. części są bardziej aktywni – schodzą wraz z Jezusem do Kafarnaum (w. 12), a co ważniejsze, wcześniej uwierzyli w Jezusa (w. 11). Należy podkreślić, że uczniowie pojawiają się tylko w tych dwóch skrajnych częściach. Innym kontrastem, który warto zaznaczyć, jest udział Jezusa. W pierwszej części, tak jak w przypadku uczniów, mowa jest tylko o zaproszeniu Jezusa na wesele (w. 2). W ostatniej części ma On bardziej aktywną rolę – „uczynił widoczną chwałę Jego” (w. 11). Można zauważyć zmianę z bycia gościem weselnym na bycie głównym bohaterem fragmentu.

2. i 3. część zawierają 2 rozmowy. W części 2. jest to dialog między Jezusem i Jego Matką, a w części 6. jest to monolog mistrza ceremonii z panem młodym. W tych częściach najważniejsze jest „wino”. W w. 3 zauważony zostaje brak wina, zaś w w. 10 jest mowa już nie tylko o „winie”, ale o „dobrym winie”.

W omawianym fragmencie można zauważyć również temat „wiedzy”. W części 6. można przeczytać, że mistrz ceremonii „nie wiedział skąd jest” przyniesione wino, natomiast słudzy, którzy je przynieśli, znali jego pochodzenie (w. 9). W 2. części Jezus stwierdza, że nie nadeszła jeszcze Jego godzina. Z kontekstu możemy wywnioskować, że o nadejściu godziny do rozpoczęcia działalności wiedziała Jego Matka, która wydała polecenie sługom (w. 5). Warto zaznaczyć także czasową komplementarność między „godziną” Jezusa (w. 4) a zachowaniem „dobrego wina aż do teraz” (w. 10). Można powiedzieć, że godzina Jezusa nadeszła i dobre wino zostało zachowane do ostatniej godziny wesela.

Warto zwrócić uwagę również na interesujące połączenie ustalone przez czasownik ποιέω<sup>34</sup>: „robić, wykonywać”. Czasownik ten występuje wyraźnie w 3. i 7. części. W w. 5 czasownik pojawia się w poleceniu Maryi skierowanym do sług, by „uczynili” wszystko, co Jezus do nich powie. W w. 11 czasownik ten użyty zostaje przez narratora dla wyjaśnienia, że Jezus „uczynił” początek znaków w Kanie Galilejskiej. W żadnej innej części nie pojawia się to wyrażenie.

Części 3. i 5. pokazują, jak dokonał się cud. Jezus wydaje polecenia, a słudzy je wykonują. Wszystkie nakazy wypowiedziane przez Jezusa oraz Maryję to czasowniki w trybie rozkazującym: „uczynicie” (w. 5), „napełnijcie” (w. 7) oraz „zaczepnijcie” (w. 8). Czasowniki opisujące aktywność sług są użyte w formie aorystu, co oznacza wypełnienie rozkazów otrzymanych od Jezusa – „napełnili” (w. 7) i „zanieśli” (w. 8). Nawet jeśli Jezus posiada pełen autorytet, nie może dokonać cudu bez pomocy sług. Akcja w 5. części dzieje się jakby za kulisami całego wydarzenia wesela. W istocie Jezus dokonał swojego pierwszego znaku z pomocą sług, którzy uczynili to, co im polecił.

<sup>34</sup> Ποιέω – robić, wykonywać, wytwarzać, budować, kształtować, tworzyć, być autorem, przyczyną czegoś, przygotować, przyszykować, zrodzić, wydać owoc, wykielkować, nabyć, zaopatrzyć się w coś, zrobić coś z czegoś, ustanowić, mianować (uczynić) kogoś czymś, wyznaczyć kogoś do czegoś, wywieść kogoś naprzód, wyprowadzić, sprawić, że ktoś coś zrobi, skłonić kogoś do, postępować słusznie, czynić dobrze, uczynić coś komuś; z oznaczeniem czasu: spędzić, przeżyć; świętować, obchodzić, wypełnić obietnicę. Zob. J. STRONG, *Grecko-polski słownik Stronga*, s. 631.

W centrum opisywanego fragmentu znajduje się opis stągwi. Stągwie mogą pomieścić 2 lub 3 miary. Te same stągwie są napełnione „aż do góry” (w. 7).

## 2. Kontekst biblijny oraz interpretacja poszczególnych części

### 2.1. Kontekstualność głównych idei i wyrażen

Do dokonania głębszej interpretacji badanego fragmentu niezbędne jest określenie kontekstu biblijnego. Nie sposób omówić wszystkich zagadnień, jakie pojawiają się w tekście J 2,1-12. Z tego względu zostanie dokonana analiza istotnych wyrażen.

#### 2.1.1. Wesele

Na początek swojej działalności Jezus wybrał wydarzenie wesela. Zaznaczone zostało to w pierwszej części opisywanego fragmentu. W Starym Testamencie gody weselne obrazują przymierze, jakie Bóg zawiera z narodem wybranym: „I stanie się w owym dniu – wyrocznia Pana – że nazwie Mnie: «Mąż mój», a już nie powie: «Mój Baal». Usunę z jej ust imiona Baalów i już nie będzie wymawiać ich imion. W owym dniu zawrę z nią przymierze, ze zwierzem polnym i ptactwem powietrznym, i z tym, co pełza po ziemi. Łuk, miecz i wojnę wyniszczę z jej kraju, i pozwolę jej żyć bezpiecznie. I poślubię cię sobie [znowu] na wieki, poślubię przez sprawiedliwość i prawo, przez miłość i miłosierdzie. Poślubię cię sobie przez wierność, a poznasz Pana” (Oz 2,18-22). Również czasy mesjańskie przedstawiane są jako zaślubiny ludu przez Boga: „Nie będą więcej mówić o tobie «Porzucona», o krainie twej już nie powiedzą «Spustoszona». Raczej cię nazwą «Moje ‘w niej’ upodobanie», a krainę twoją „Poślubiona”. Albowiem spodobałaś się Panu i twoja kraina otrzyma męża. Bo jak młodzieniec poślubia dziewczę, tak twój Budowniczy ciebie poślubi, i jak oblubieniec weseli się z oblubienicą, tak Bóg twój tobą się rozraduje” (Iz 62,4-5)<sup>35</sup>.

W Piśmie Świętym nie można znaleźć zbyt wiele opisów obrzędów weselnych, ponieważ były one powszechnie znane. Rodzi to pewne trudności w wyobrażeniu sobie samego zawierania małżeństwa w czasach biblijnych<sup>36</sup>. Wspólne mieszkanie poprzedzało wydarzenie o charakterze prawnym, czyli zaręczyny. Po około 11 miesiącach następowały rytuały weselne. Wesele musiało być wielkim wydarzeniem, o czym mówi Ps 45. Zawiera on opis strojów, orszaku ślubnego, oprawy i samej uroczystości. Jest to wesele na dworze króla. Z kolei 1 Mch informuje o 2 orszakach idących sobie na spotkanie – „Po tych wydarzeniach Jonatanowi i jego bratu Szymonowi doniesiono, że synowie Jambriego urządzają wielkie wesele, a pannę

<sup>35</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 347.

<sup>36</sup> S. JANKOWSKI, *Małżeństwo i rodzina w Piśmie Świętym*, Szczecin, 2008, s. 61.

młodą, córkę jednego z wielkich dostojników kananejskich, z wielkim orszakiem prowadzą z Nadabat. Przypomnieli więc sobie krew swego brata Jana, poszli i skryli się w skalnej grocie. Kiedy podnieśli oczy, oto [ujrzeli] hałaśliwy orszak i dużą ilość podarunków. Wyszedł im naprzeciw pan młody, jego przyjaciele i bracia, z bębnami, muzyką i znaczną bronią” (1 Mch 9,37-39). Są to obrzędy kananejskie. W Ewangeliach Łukasza (Łk 1,26-38) i Mateusza (Mt 1,18-25) mowa jest tylko o okresie między zaręczynami a wspólnym zamieszkaniem Józefa i Maryi. W czwartej Ewangelii św. Jan podaje szczegóły dotyczące wesela. W tekście pojawia się pan młody, starosta weselny, wino, goście i słudzy.

Sama uroczystość wesela rozpoczyna się od spotkania pana młodego z panną młodą. W asyście przyjaciół (Sdz 14,11) pan młody, z przystrojoną głową, wychodzi jej na spotkanie (Pnp 3,11). Spotykają się oni 1. dnia uroczystości. Lamy i pochodnie uwiadcniają radość wesela (Ps 45,15-16). Wesele trwa do 7 dni (Rdz 29,27). Panna młoda zakryta jest welonem (Rdz 24,65). Pan młody, aby ukazać to, że obejmuje w posiadanie pannę młodą, może na nią narzucić skraj swojej szaty (Rt 3,9)<sup>37</sup>.

Ważną funkcję podczas wesela pełnił starosta weselny. Jak pokazuje nam Syr 32,1-2, była to zaszczytna godność. Do zadań starosty należało między innymi pilnowanie podziału wina, by nie doszło do nadmiernego spożycia<sup>38</sup>.

### 2.1.2. Trzeci dzień

W kalendarzu biblijnym trzeci dzień oznacza wtorek<sup>39</sup>. W kontekście omawianej perykopy nie jest to 3. dzień trwającego wesela, na które przybył Jezus wraz z uczniami, ponieważ św. Jan wyraźnie zaznacza, że wesele odbyło się 3. dnia<sup>40</sup>. Może być on zatem 7. dniem omawianych wydarzeń Ewangelii. Mowa tu o 1. tygodniu, rozpoczynającym się w J 1,19. Biorąc to pod uwagę, 1. tydzień mógłby być nawiązaniem do 1. tygodnia stworzenia w Rdz 1,1-2.5<sup>41</sup>.

W Starym Testamencie 3. dzień jest znakiem przełomowego, decydującego momentu w świętej historii. Odniesienia do 3. dnia możemy znaleźć w historii Mojżesza. Jednym z takich momentów jest teofania na górze Synaj (Wj 19,11.15.16). Po wyjściu z Egiptu Izraelici szli 3 dni przez pustynię, szukając wody. 3. dnia Mojżesz, po zatrzymaniu w Mara, przemienił wody gorzkie w wody słodkie (Wj 15,22-25). Znajduje to swoje potwierdzenie również w Lb 33,8. 3. dnia ma również miejsce ofiara Izaaka (Rdz 22,4). W Rdz 42,18 Józef 3. dnia ukazuje swoim braciom sposób uratowania życia<sup>42</sup>.

<sup>37</sup> F. REINECKER, G. MAIER, *Leksykon biblijny*, Warszawa 2001, s. 467–468.

<sup>38</sup> C.S. KEENER, *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, Warszawa 2000, s. 190.

<sup>39</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 351.

<sup>40</sup> C.S. KEENER, *The Gospel of John: a commentary*, t. I, Peabody 2003, s. 496.

<sup>41</sup> T. OKURE, *Ewangelia świętego Jana*, s. 1326.

<sup>42</sup> S. MĘDALA, *Chrystologia Ewangelii św. Jana*, Kraków 2001, s. 205–206.

Badanie kontekstu dalszego może potwierdzać, że Janowa Księga Znaków opiera się na strukturze symboli powiązanych z wyprowadzeniem ludu z Egiptu. Warto podkreślić, że Bóg po objawieniu na Horebie (Wj 3,14) nakazał Mojżeszowi, aby poprosił faraona o pozwolenie na trzydniową drogę przez pustynię (Wj 3,18). Plaga ciemności również trwała 3 dni (Wj 17,22)<sup>43</sup>.

### 2.1.3. Matka Jezusa

We fragmencie J 2,1-12 postać Maryi pojawia się w 2. i 3. części. W opisie wydarzeń z Kany Galilejskiej została Ona określona przez Jezusa jako „kobieta” (γυνή). Określenie to w odniesieniu do Maryi znajdziemy tylko w 3 miejscach Nowego Testamentu: w Ga 4,4 oraz w dwóch fragmentach z Ewangelii Janowej – omawianym fragmencie (J 2,4) oraz tak zwanym testamencie z krzyża (J 19,26). Tytuł ten staje się jeszcze bardziej zrozumiały, gdy odniesiemy go do Księgi Rodzaju. Jak zauważa R. Brown, św. Jan wykorzystuje literacki schemat Księgi Rodzaju, opisując pierwszy tydzień publicznej działalności Jezusa.

W tabeli zostanie przedstawiony ten schemat, zestawiając ze sobą wydarzenia z Księgi Rodzaju oraz Ewangelii według św. Jana<sup>44</sup>:

<b>Schemat Księgi Rodzaju w Ewangelii św. Jana</b>	
Ewa (Rdz 3,14-15)	Maryja (J 2,1-12)
Rdz 1,1 „Na początku”	J 1,1 „Na początku”
Rdz 1,1 „Bóg stworzył niebo i ziemię”	J 1,3 „Wszystko przez Nie się stało, a bez Niego nic się nie stało, co się stało”
Rdz 1,3–2,4a Siedem dni stworzenia	J 1,19 „Gdy Żydzi wysłali do niego z Jerozolimy kapłanów i lewitów zapytaniem «Kto ty jesteś?»” J 1,29 „Nazajutrz zobaczył Jezusa, nadchodzącego ku niemu, i rzekł «Oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata»” J 1,35 „Nazajutrz Jan znowu stał w tym miejscu wraz z dwoma uczniami” J 1,43 „Nazajutrz Jezus postanowił udać się do Galilei. I spotkał Filipa” J 2,1 „Trzeciego dnia odbywało się wesele w Kanie Galilejskiej”
Rdz 3,6 „Wtedy niewiasta spostrzegła, że drzewo to ma owoce dobre do jedzenia, że jest ono rozkoszą dla oczu i że owoce tego drzewa nadają się do zdobycia wiedzy. Zerwała zatem z niego owoc, skosztowała i dała swojemu mężowi, który był z nią; a on zjadł”	J 2,5 „Wtedy Matka Jego powiedziała do sług: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie”

<sup>43</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, Legnica 2007, s. 120.

<sup>44</sup> R. BROWN, *I Bogiem było słowo. Komentarz do Ewangelii wg św. Jana*, Kraków 2010, s. 136.

Rdz 3,15 „Wprowadzam nieprzyjaźń między ciebie i niewiastę, pomiędzy potomstwo twoje i jej”	J 2,11 „Taki to początek znaków uczynił Jezus w Kanie Galilejskiej. Objawił swoją chwałę i uwierzyli w Niego Jego uczniowie”
---	--

Istnieje jednak zasadnicza różnica między Ewą – kobietą z rajskiego ogrodu, która przez zwiędzenie Adama sprowadziła zło na świat, a Maryją – niewiastą z Kany, dzięki której objawiła się chwała w czynach nowego Adama. Z relacji między Księgą Rodzaju a Ewangelią wynika, że Maryja stała się nową Ewą. Reprezentuje Ona nowe stworzenie<sup>45</sup>.

#### 2.1.4. Stągwie kamienne

W centrum badanego fragmentu znajduje się opis stągwi kamiennych przeznaczonych do żydowskich oczyszczeń. W Starym Testamencie można znaleźć wiele przepisów dotyczących czystości, nieczystości oraz sposobów oczyszczania<sup>46</sup>. W Kpł 11,29-38 mowa jest między innymi o nieczystości naczyń, spowodowanej przez kontakt z padliną małych zwierząt<sup>47</sup>. Według Kpł 11,33 naczynie gliniane po zetknięciu się z taką nieczystością miało być rozbite. Jedynie cysterny i inne tego typu zbiorniki wody pozostawały czyste (Kpł 11,36). Stąd można wyciągnąć wniosek, że tylko naczynia podobne do cystern, czyli wykonane z kamienia, mogły służyć do rytualnych oczyszczeń. Preferowane były zatem naczynia z kamienia nad te wykonane z gliny, ponieważ bardziej odpowiadały rytualnym wymogom<sup>48</sup>. U Jana są kamienne stągwie. Naczynia są kamienne, tak jak kamienne były tablice z przykazaniami, które Mojżesz w Księdze Wyjścia przekazał narodowi wybranemu. Stągwie zawierały wodę, która miała służyć do obmycia rąk i naczyń. Faryzeusze zwracali dużą uwagę na ten zwyczaj, o czym można przeczytać w Mt 15,2 oraz Mk 7,4<sup>49</sup>.

Nie bez znaczenia dla zrozumienia całego fragmentu jest również użyta przez Ewangelistę cyfra „6”, oznaczająca liczbę stągwi. W całej Biblii jest wiele odniesień do jej symboliki. Najważniejsze jest opowiadanie o 6 dniach stworzenia (Rdz 2,1n). W związku z nim żąda się od człowieka, by pracował przez 6 dni (Wj 20,9), natomiast dzień 7. jest dniem odpoczynku. Po wyjściu z Egiptu cały lud miał przez 6 dni żywić się chlebem niekwaszonym dla uczczenia pamięci pomocy Boga, której udzielił Izraelitom. Wyrazem pewnej opozycji w stosunku do pierwotnego stanu rzeczy, liczba „6” może również oznaczać moce wrogie Bogu – olbrzym posiadający po 6 palców u obydwu rąk i stóp (2 Sm 21,20n). W Apokalipsie wśród istot nie-

<sup>45</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 365.

<sup>46</sup> R. DE VAUX, *Instytucje Starego Testamentu*, t. I-II, Poznań 2004, s. 472.

<sup>47</sup> S. MĘDALA, *Chrystologia Ewangelii św. Jana*, s. 208.

<sup>48</sup> G. RAVASI, *Biblia dla każdego. Tekst – komentarz – ilustracje. Nowy Testament 1*, Kielce 2007, s. 299.

<sup>49</sup> H. LANGKAMMER, *Komentarz teologiczno-pastoralny do Biblii Tysiąclecia. Nowy Testament. Ewangelia wg św. Łukasza. Ewangelia wg św. Jana*, Poznań 2014, s. 303.



przyjaznych Bogu występuje bestia z liczbą wyrażoną potrójnym złożeniem cyfry „6” (Ap 13,18)<sup>50</sup>.

Nieodłącznie związane ze stągwiąmi są woda i wino. Woda pojawia się w kontekście poprzedzającym opis stągwi, a wino również w kontekście poprzedzającym oraz w kontekście po nim następującym. W Starym Testamencie woda posiada wiele znaczeń symbolicznych. Kojarzona jest z narodzinami, niebezpieczeństwem (np. niszczące fale potopu w Rdz 7,4), urodzajem czy oczyszczeniem<sup>51</sup>. Bóg żądał od Aarona i jego synów, by obmywali nogi i ręce przed rozpoczęciem liturgicznej posługi (Wj 30,18-21). Aramejski przywódca Naaman po zaciągnięciu rady u proroka Elizeusza 7 razy zanurzył się w wodach Jordanu i został uleczoney z trądu (2 Krl 5,10-14). Jezus w rozmowie z Samarytanką zwraca uwagę na różnicę między zwyczajną wodą a wodą pochodzącą od Niego samego (J 4,7-14). W Ap 22,1 można wyczytać, że woda życia wypływa z tronu Boga i Baranka<sup>52</sup>.

Bogactwo wina jest znakiem błogosławieństwa (Pwt 7,11-13)<sup>53</sup>. Wino było również istotnym produktem spożywczym (Syr 39,26). Stanowiło również źródło radości ludzi (Koh 10,19). Było też niezmienną częścią obrzędów (Wj 29,40). Wino uważane było za dar Boga. Jego obfitość została obiecana na czasy ostateczne: „Oto nadejdą dni – wyrocznia Pana – gdy będzie postępował żniwiarz [zaraz] za oraczem, a depczący winogrona za siejącym ziarno; z gór moszcz spływać będzie kroplami, a wszystkie pagórki będą nim opływać. Uwolnię z niewoli lud mój izraelski – odbudują miasta zburzone i będą w nich mieszkać; zasadzą winnice i pić będą wino; założą ogrody i będą jeść z nich owoce” (Am 9,13-14)<sup>54</sup>.

## 2.2. Interpretacja

W tym punkcie zostanie dokonana interpretacja kolejnych części opracowanego fragmentu. Zostanie podjęta próba nakreślenia tego, co Jan Ewangelista chciał ukazać w tej perykopie. Przy interpretacji zostanie wykorzystana segmentację przeprowadzona w punkcie 1. oraz kontekst biblijny przedstawiony w podpunkcie 2.1. Następnie zostanie dokonane zestawienie paralelnych części oraz zostanie podjęta próba określenia wniosków teologicznych płynących z perykopy J 2,1-12.

Dla lepszego zobrazowania poszczególnych części w analizie retorycznej przydatne jest nadanie nazwy kolejnym badanyim jednostkom:

<sup>50</sup> M. LURKER, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, Poznań 1989, s. 234.

<sup>51</sup> W.H. PROPP, *Woda*, w: B.M. METZGER, M.D. COOGAN (red.), *Słownik wiedzy biblijnej*, Warszawa 1997, s. 803–804.

<sup>52</sup> M. LURKER, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, s. 270.

<sup>53</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, s. 122.

<sup>54</sup> M.D. COOGAN, *Wino*, w: B.M. METZGER, M.D. COOGAN (red.), *Słownik wiedzy biblijnej*, s. 799.

A	2,1-2	Wprowadzenie do opisu pierwszego znaku
B	2,3-4	Rozmowa Jezusa z Matką
C	2,5	Polecenie skierowane do sług
D	2,6	Opis stągwi
C'	2,7-8	Rozmowa Jezusa ze sługami
B'	2,9-10	Rozmowa starosty weselnego z panem młodym
A'	2,11-12	Podsumowanie pierwszego znaku

### 2.2.1. Wprowadzenie do opisu znaku – J 2,1-2

Pierwsza część omawianego fragmentu jest wprowadzeniem do opisu znaku. Są to ww. 1 i 2. Pojawiają się informacje o miejscu, czasie oraz osobach. Wesele odbyło się 3. dnia w Kanie Galilejskiej, a zaproszeni zostali Matka Jezusa, Jezus i Jego uczniowie.

Przy omawianiu kontekstu biblijnego zostało zaznaczone, że „trzeci dzień” nie odnosi się do kolejnych dni trwania wesela. Był to również popularny idiom wyrażenia „pojutrze” czy „przedwczoraj”. Egzegeci zauważają, że św. Jan podaje informacje dotyczące czasu bardziej jako wskazówkę chronologiczną niż liczenie dni<sup>55</sup>. Odnosząc się do tekstów rabinicznych, które ukazują zwyczaj palestyńskie, czas omawianego tekstu nie może raczej wskazywać na trzeci dzień tygodnia – dziewice wychodziły za mąż 4. dnia, a wdowy 5. dnia<sup>56</sup>. W pierwszym rozdziale Ewangelista Jan opisuje kolejne 4 dni (J 1,19-51), podczas których Jezus wzywa pierwszych uczniów. Dodając do tych 4 dni następne 3, wesele w Kanie odbywa się 7. dnia działalności Jezusa<sup>57</sup>. Wyrażenie „trzeciego dnia” możemy również połączyć z tradycją zmartwychwstania Jezusa trzeciego dnia.

Wesele odbyło się w Kanie Galilejskiej. Wciąż do końca nie wiadomo, jaka była lokalizacja tej miejscowości. Nazwa wywodzi się od *qane* – hebrajskiego wyrażenia, które oznacza trzcinę<sup>58</sup>. Stąd też egzegeci identyfikują Kanę z Chribet Qana, które położone jest 13,5 km w kierunku północnym od Nazaretu. Przemawia za tym fakt, że są to tereny bagniste i porośnięte trzciną oraz dokonane tam archeologiczne odkrycia z okresu od I do IV w. Warto również zwrócić uwagę na dodatkowe określenie położenia Kany, czyli Galileę. Tereny te uważane były za pogańskie. Dla św. Jana to terytorium

<sup>55</sup> S. MĘDALA., *Ewangelia według świętego Jana*, s. 352.

<sup>56</sup> C.S. KEENER, *The Gospel of John: a commentary*, s. 496.

<sup>57</sup> W. PIKOR, *Odkrywanie siebie w dialogu z Jezusem. Narracyjna lektura Ewangelii wg św. Jana*, Pelplin 2014, s. 34.

<sup>58</sup> L. KOEHLER, W. BAUMGARTNER, J.J. STAMM, *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*, t. II, Warszawa 2008, s. 177.

przyjmuje znaczenie symboliczne. Wydarzenie ma miejsce w pogańskiej krainie<sup>59</sup>. Odnosząc się do Iz 9,1-6 możemy zauważyć, że Ewangelie wskazują na znaczenie działań Jezusa w różnych kręgach chrześcijaństwa. Tekst ten służy jako pretekst dla odczytania wydarzeń w Galilei jako wydarzeń mesjańskich. Opisywane gody dzieją się w krainie pogan, gdzie Jezus objawia swoją chwałę<sup>60</sup>.

Postaciami pierwszoplanowymi są Matka Jezusa, która „była tam”, Jezus, który „był zaproszony”, oraz Jego uczniowie<sup>61</sup>. Sformułowania te wskazują na to, kto będzie odgrywał główną rolę w wydarzeniu. Matka Jezusa jest główną bohaterką aż do momentu zmiany akcji, kiedy to Jezus przejmuje inicjatywę<sup>62</sup>. Jan Ewangelista pisząc o zaproszonym Jezusie, używa liczby pojedynczej czasownika ἐκλήθη (J 2,1), a następnie dodaje Jego uczniów, bez podawania czasownika w liczbie mnogiej. Zaznaczenie obecności uczniów ma swoje znaczenie. Św. Jan nie wyjaśnia związku Jezusa z rodziną na przyjęciu weselnym. Skłoniło to wcześniejsze pokolenia uczonych do spekulacji na temat więzi pokrewieństwa, ale bardziej aktualne badania socjologiczne koncentrują się na roli obecnych – Jezus i inni goście są tam świadkami. Uczniowie są obecni, aby świadczyć o chwale Jezusa<sup>63</sup>.

### 2.2.2. Rozmowa Jezusa z Matką – J 2,3-4

Druga część omawianej perykopy, czyli ww. 3 i 4, to dialog Jezusa z Jego Matką. Dokonując analizy rozmowy, można zauważyć, że Jan Ewangelista nie zwraca się do Maryi po imieniu. Nazywanie Maryi Matką ma na celu zwrócenie uwagi na relację między Nią a Synem. Maryja, jako matka, jest reprezentantką Ludu Bożego, z którego ciała wywodzi się Mesjasz<sup>64</sup>. Tytuł Maryi ściśle wiąże się z Jej macierzyństwem, wskazując na to, że jest Ona koniecznym ogniwem, który łączy Jezusa nie tylko z ludem Izraela, ale z całą ludzkością<sup>65</sup>. To właśnie Matka Jezusa zwraca uwagę na brak wina. Jest przejęta sytuacją, w jakiej znaleźli się nowożeńcy i ich bliscy. Nie wiadomo jednak, czy zadane pytanie ma prowadzić do dokonania cudu, czy też jest pokierowane faktem, że Maryja jako izraelska matka przebywała blisko kuchni i sług, skąd mogła zauważyć brak i powiedzieć o tym Synowi<sup>66</sup>.

Drugim tytułem, jaki Maryja otrzymuje, jest „niewiasta”. Jezus mówi do Matki: „Czyż to moja lub Twoja sprawa, Niewiasto?” (J 2,4). Jezus dwukrotnie zwraca się do Maryi: „niewiasto”. Wyrażenie to stanowi inkluzję z J 19,25. Jest to formuła uprzejmościowa, która wyraża szacunek. Tytuł ten jednak stanowi pewną abstrakcję od relacji syna

<sup>59</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, s. 118.

<sup>60</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 354.

<sup>61</sup> T. OKURE, *Ewangelia świętego Jana*, s. 1326.

<sup>62</sup> H. LANGKAMMER, *Komentarz teologiczno-pastoralny do Biblii Tysiąclecia*, s. 300.

<sup>63</sup> J. A. BRANT, *John*, Grand Rapids 2011, s. 56.

<sup>64</sup> S. FAUSTI, *Rozważaj i głos Ewangelii. Wspólnota czyta Ewangelię wg św. Jana*, t. I, Kraków 2004, s. 64.

<sup>65</sup> I. GARGANO, *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, Kraków 2001, s. 57.

<sup>66</sup> M. CZAJKOWSKI, *Maryja (2,1-11; 19,25-27)*, s. 29.

do matki<sup>67</sup>. Niektórzy komentatorzy uważają, że Jezus nie mógł zwracać się do Matki, używając zwrotu „mamo”, ponieważ sugerowałoby to równość Ojca i Maryi, przypisując Jej boską naturę<sup>68</sup>. Tytuł „niewiasta” pełni nie tylko rolę negatywną (stworzenie dystansu), ale także pozytywną, jako zwrot grzecznościowy<sup>69</sup>.

Odpowiedź Jezusa niesie w sobie również przesłanie dotyczące nadejścia Jego godziny. Choć Jezus stwierdza, że nie nadeszła jeszcze Jego godzina, to jednak w Kanie dokonuje pierwszego znaku, a więc rozpoczyna zbawczą działalność<sup>70</sup>. Godzina Jezusa to czas Jego śmierci, ale również uwielbienia, które ukazywało się szczególnie w Jego cudotwórczym działaniem<sup>71</sup>. Z interpretacji tekstu wynika, że perykopa niesie w sobie przesłanie mesjańskie. Niepełne jeszcze objawienie swej mesjańskiej roli Jezus poprzedza aluzją do epifanii w godzinie wyznaczonej przez Ojca<sup>72</sup>. Najpełniej objawienie Jezusa ukazuje się w Jego śmierci i zmartwychwstaniu<sup>73</sup>.

### 2.2.3. Polecenie skierowane do sług – J 2,5

Część 3. obejmuje w. 5 i jest to polecenie, jakie Maryja kieruje do sług. Obecność Maryi pozwala Jezusowi na dokonanie cudu. Św. Jan nadaje słowom Maryi dużego znaczenia. Tak jak w Rdz 41,55, gdzie faraon dał ludowi polecenie, aby udali się do Józefa i uczynili wszystko, co im powie, tak samo Maryja w Kanie Galilejskiej wydaje sługom polecenie, by czynili wszystko, co powie im Jezus<sup>74</sup>. Maryja wskazuje na Jezusa jako na tego, który rozdziela dobra mesjańskie ludowi<sup>75</sup>. Maryja nie wie, co czyni Jezus. Jednak wszelkie konsekwencje interwencji Maryi wskazują na rzeczywistość, która będzie zrealizowana, gdy nastanie godzina Jezusa<sup>76</sup>.

Formuła polecenia jest techniczną formułą, która pojawia się w Starym Testamencie w powiązaniu z przymierzem (Wj 19,8; Joz 24,24). Maryja, w tym jedynym wypowiedzianym przez nią w Ewangelii zdaniu używa formuły przemierza. Prosi sługi, aby przyjęli wobec Jezusa postawę przymierza<sup>77</sup>. Słudzy, do których kierowane jest polecenie, są tymi, którzy współdziałają w dziele Jezusa<sup>78</sup>. Grecki rzeczownik *διακονοι* ogólnie oznacza sługę, szczególnie sługę, który posługuje przy stole<sup>79</sup>. Ewangelista zwraca uwagę

<sup>67</sup> S. MĘDALA, *Chrystologia Ewangelii św. Jana*, s. 207.

<sup>68</sup> W. PIKOR, *Odkrywanie siebie w dialogu z Jezusem*, s. 37.

<sup>69</sup> M. CZAJKOWSKI, *Maryja (2,1-11; 19,25-27)*, s. 30.

<sup>70</sup> H. LANGKAMMER, *Komentarz teologiczno-pastoralny do Biblii Tysiąclecia*, s. 302–303.

<sup>71</sup> K. ROMANIUK, *Nowy Testament bez problemów*, Warszawa 1983, s. 115.

<sup>72</sup> M. CZAJKOWSKI, *Maryja (2,1-11; 19,25-27)*, s. 30.

<sup>73</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, s. 121.

<sup>74</sup> S. MĘDALA, *Chrystologia Ewangelii św. Jana*, s. 208.

<sup>75</sup> S. FAUSTI, *Rozważaj i głos Ewangelii*, s. 66.

<sup>76</sup> W. ŚWIERZAWSKI, *Pierwszy umiłował. Komentarz do Ewangelii Jezusa Chrystusa według świętego Jana*, Wrocław 1982, s. 108.

<sup>77</sup> I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy przymierza*, Warszawa 2000, s. 204.

<sup>78</sup> A. PACIOREK, *Ewangelia umiłowanego ucznia*, Lublin 2000, s. 300.

<sup>79</sup> D.M. HAY, *Diakon*, w: B.M. METZGER, M.D. COOGAN (red.), *Słownik wiedzy biblijnej*, s. 108.

na posługę przy posiłku. Ma to znaczenie symboliczne. Pokazuje troskę o dobro innych przez wzgląd na Chrystusa<sup>80</sup>.

#### 2.2.4. Opis stągwi – J 2,6

W centrum tego fragmentu znajduje się w. 6 i jest to opis stągwi kamiennych, których jest 6. Umieszczenie stągwi w samym środku perykopy wskazuje na to, że kryją one w sobie znaczące przesłanie<sup>81</sup>. Stągwie przeznaczone do oczyszczeń żydowskich były puste, co mogło oznaczać, że przepisy Prawa zostały zachowane tylko pozornie. Obecność naczyń jest informacją o tym, że czytający Ewangelię wchodzi w sam środek żydowskiej religii. Komentatorzy nie są zgodni co do określenia dokładnej pojemności naczyń. Niektórzy przytaczają dawniejsze wyliczenia, według których pojemność jednej „miary” to około 39 litrów. Można z tego wywnioskować, że każda ze stągwi zawierała od ok. 80 do 120 litrów. Inni zaś przyjmują, że „miara” to 45 litrów<sup>82</sup>.

Stągwie w połączeniu z rytualnym oczyszczeniem zostały użyte do nowego celu. Dla faryzeuszów zmiana zawartości naczyń przeznaczonych do celów rytualnych byłaby brakiem szacunku dla tradycji czystości rytualnej, wykroczeniem przeciw prawu. Dla kontrastu Jezus ceni bardziej honor przyjaciela. Wesela wymagały znacznych przygotowań, a osoba, która je przygotowywała, zwykle wydawała jak najwięcej na przyjęcie weselne syna. Powszechna znajomość takich faktów sprawia, że brak wina byłby jeszcze bardziej haniebnym. Z kolei użycie naczyń służących do oczyszczeń było niewątpliwie kwestionowane w wielu pobożnych kręgach żydowskich, sugerując, że gospodarz był mało skrupulatny, jeśli chodzi o przestrzeganie przepisów rytualnych<sup>83</sup>.

Obecność stągwi uzasadniona jest potrzebą oczyszczenia Żydów, tak jak nakazuje Prawo. Jednym z oskarżeń przeciwko Jezusowi i Jego uczniom był fakt, że niewystarczająco często dokonywali oczyszczeń. Można przypuszczać, że św. Jan pragnie podkreślić konieczność niezatrzymywania się na oczyszczeniu zewnętrznym, ale pójścia w stronę głębszych wymagań. Jeśli przywołamy tu fragment Ez 36,26 – „Odbiorę wam serce kamienne, a dam wam serce z ciała” – horyzont staje się szerszy. Obecność stągwi kamiennych pozwala wysnuć bardziej wnikliwe wnioski, które nadaje całości nowe zabarwienie. Można odczytać na nowo to opowiadanie jako pewną propozycję przejścia od kamiennego serca do serca z ciała. Materiał, z jakiego zostały wykonane stągwie, może wskazywać na nawiązanie do Starego Testamentu i tablic Mojżesza, na których dostał on od Boga 10 przykazań. Przymierze, które zostało wyryte na kamiennych tablicach, musi zostać wyryte w sercu. Taką wizję miał również prorok Jeremiasz: „Oto nadchodzą dni, kiedy zawrę z domem Izraela nowe przymierze. Umieszczę swe prawo w głębi ich jestestwa i wypiszę na ich sercu” (Jr 31,31.33).

<sup>80</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 358.

<sup>81</sup> I. GARGANO, *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, s. 52.

<sup>82</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 359.

<sup>83</sup> C.S. KEENER, *The Gospel of John: a commentary*, t. I, Peabody 2003, s. 510.

Można wnioskować, że cały fragment J 2,1-12 ma na celu uświadomienie prawdy o nowym przymierzu<sup>84</sup>.

Jan Ewangelista zaznacza ilość stągwi. Za pomocą liczby „6” określa się ludzkie niedoskonałości oraz sprzeciwianie się Bogu. Liczba „6” oraz inne liczby połączone z nią oznaczają to wszystko, co stworzone i znajdują się zawsze poniżej świętego i Boskiego „7”<sup>85</sup>. W odniesieniu do opisu Janowego można też przyjąć, że 6 stągwi nawiązuje do 6 dni stworzenia i określa niedoskonałość. Może również oznaczać „Sześcioksiąg” – jako usystematyzowanie religii Starego Testamentu. Konkretna ilość stągwi może również symbolizować 6 tytułów Jezusa sformułowanych przez Jana Chrzciciela i pierwszych uczniów. Jezus przemienia ich świadectwo w swoje orędzie. Jako siódmy świadek prowadzi je do pełni i ukazuje nową jakość<sup>86</sup>.

### 2.2.5. Rozmowa Jezusa ze sługami – J 2,7-8

Część 5, czyli ww. 7 i 8, stanowi dwa polecenia, jakie Jezus wydał sługom. Pierwsze polecenie dotyczy napełnienia stągwi wodą. Wiemy, że były one puste. Pozbawione zostały tego, co było istotą ich istnienia i do czego miały służyć. Jezus poleca napełnić stągwie, ponieważ nie może uczynić wina *ex nihilo*, ale z wody, która ma symbolizować pragnienie życia każdego człowieka<sup>87</sup>. Naczynia zostały napełnione aż po brzegi. Puste stągwie zostały przekształcone w studnie żywej wody<sup>88</sup>. W świetle tej obfitości, polecenie Jezusa, by napełnić stągwie, może nasuwać porównania do innych miejsc w Ewangelii, gdzie Jan pisze o obfitości nie tylko pokarmu (J 6,12), ale radości (J 6,29) czy też łaski i prawdy (J 1,14)<sup>89</sup>.

Po napełnieniu stągwi Jezus poleca sługom, by zaczerpnęli wodę i zanieśli ją staroście weselnemu. Słudzy czerpią z naczyń jak ze studni. Innym miejscem, w którym Jezus prosi o zaczerpnięcie wody, jest rozmowa z Samarytanką (J 4,4-42). Studnia, z której kobieta nabiera wody, stanie się symbolem Prawa, które zostało dane Mojżeszowi. Woda ma znaczenie nie tylko materialne, ale jest również wodą słowa życia, czerpaną ze studni Prawa. Jezus, jako ten, który zawiera Nowe Przymierze, czerpie z tej studni. Starosta weselny jest reprezentantem Izraela, tych, którzy znają obietnicę nowego przymierza<sup>90</sup> – „ponieważ zbawienie bierze początek od Żydów” (J 4,22).

Słudzy wykonują polecenie natychmiastowo. Św. Jan, podkreślając te same słowa w wykonaniu i rozkazie, podkreśla doskonałe i natychmiastowe posłuszeństwo sług<sup>91</sup>. Są posłuszni zarówno Jezusowi, jak i Maryi. Ich posłuszeństwo jest wyrazem wiary

<sup>84</sup> I. GARGANO, *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, s. 54.

<sup>85</sup> M. LURKER, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, s. 212.

<sup>86</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 358–359.

<sup>87</sup> S. FAUSTI, *Rozważaj i głos Ewangelii*, s. 67.

<sup>88</sup> I. GARGANO, *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, s. 64.

<sup>89</sup> C.S. KEENER, *The Gospel of John: a commentary*, s. 513.

<sup>90</sup> S. FAUSTI, *Rozważaj i głos Ewangelii*, s. 67.

<sup>91</sup> I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy przymierza*, s. 176.

w Chrystusa. Ten aspekt jest wyraźny w momencie posłania ich do starosty weselnego z napełnionymi stągwiami. Nie wiedzieli, co niosą, ale nie lękają się gniewu starosty, jeśli miałyby się okazać, że woda pozostała wodą<sup>92</sup>.

### 2.2.6. Dialog starosty weselnego z panem młodym – J 2,9-10

6. część perykopy to ww. 9 i 10. Jest opisem reakcji starosty weselnego na cud, jakiego dokonał Jezus. W relacji św. Jana nie znajdziemy opisu samego cudu. To właśnie starosta weselny stwierdza wiarygodność cudu. Starosta weselny – ὁ ἀρχιτρικλινος – w symbolicznej interpretacji może być uważany za arcykapłana odpowiedzialnego za nienaruszanie przepisów Prawa<sup>93</sup>. Nie wiedział on, w odróżnieniu od sług, skąd pochodzi nowe wino. Jezus wybawił gospodarza wesela z niewygodnej sytuacji, jaką był brak wina. Nikt jednak – ani słudzy, ani starosta – nie mówi o Jezusie<sup>94</sup>. Starosta po spróbowaniu wina przywołuje do siebie pana młodego. Pojawia się on, aby usłyszeć pochwałę z ust gospodarza<sup>95</sup>. To właśnie jemu przypisuje pochodzenie dobrego wina. Nie znamy tożsamości oblubieńca. Według niektórych interpretacji można wywnioskować, że to Jezus jest panem młodym<sup>96</sup>. Może na to wskazywać znaczenie terminu νυμφίος, który w kontekście Ewangelii synoptycznych występuje w odniesieniu do Jezusa jako pana młodego – w relacji Oblubieńca do nowego ludu.

Wino występuje tutaj w 2 wymiarach. Jest prawdziwym winem dla młodej pary, dzięki któremu zostają wybawieni z kłopotów. Nie byli oni świadomi jego braku, zauważyła to Maryja. Na poziomie symboliki jest winem, dzięki któremu możemy poznać Jezusa, dającego życie wieczne. Wydarzenie z Kany Galilejskiej pokazuje, jak prawda i łaska, które przychodzą z Jezusem, przekraczają dane przez Mojżesza Prawo<sup>97</sup>. Wino jest znakiem czasów mesjańskich i swoistego działania Bożej łaski.

### 2.3. Podsumowanie pierwszego znaku – J 2,11-12

Ostatnią częścią omawianej perykopy są ww. 11 i 12. Jest to podsumowanie całego znaku. Jezus objawia swoją chwałę uczniom, a następnie przenosi się wraz z Matką, uczniami i braćmi do Kafarnaum. Również tutaj nie ma opisu cudu, ale stwierdzenie jego zaistnienia<sup>98</sup>: „uczynił początek znaków” (J 2,11).

Według J 2,11 chwała – δόξα – jest przedmiotem objawienia. Podczas gdy w J 1,51 Syn Człowieczy, w J 3,21 – uczynki tego, który wierzy, w J 9,3 – Boże dzieła, w J 21,14

<sup>92</sup> W. PIKOR, *Odkrywanie siebie w dialogu z Jezusem*, s. 39.

<sup>93</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, s. 117.

<sup>94</sup> L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana. Wstęp – przekład z oryginału, komentarz*, Poznań 2008, s. 148.

<sup>95</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 360.

<sup>96</sup> A. PACIOREK, *Ewangelia umiłowanego ucznia*, s. 299.

<sup>97</sup> T. OKURE, *Ewangelia świętego Jana*, s. 1326.

<sup>98</sup> H. LANGKAMMER, *Komentarz teologiczno-pastoralny do Biblii Tysiąclecia*, s. 303.

– zmartwychwstały Jezus zostają objawione (*passivum divinum*), w J 2,11 Jezus objawia się sam i porównując do J 2,19; J 17,6 czy J 21,1, sam ma boskie właściwości<sup>99</sup>. Chwała jest objawieniem Boga w Jezusie. W Prologu Ewangelii św. Jana Jezus ujawnia chwałę Boga uczniom, tak jak Bóg ukazał swą chwałę Mojżeszowi na górze, chwałę pełną łaski i prawdy (J 1,14-18). Znak ten ujawnia postać Jezusa jako tego, który troszczy się o oblubienicę i pana młodego. Opinia społeczeństwa była rzeczą ważną, a ten, któremu zabrakło wina, okryłby się hańbą na wiele lat. Jezus ratuje honor gospodarza. Przez to wzrasta Jego chwała, ale nie na forum publicznym<sup>100</sup>.

Konsekwencją tego, że uczniowie byli świadkami znaku w Kanie, jest ujrzenie chwały Jezusa i wiara w Niego. Jednak są oni nazwani uczniami przed dokonaniem się znaku. Można wywnioskować, że znaki oddziałują na tych, którzy wierzą<sup>101</sup>. W momencie cudu wiara Apostołów nie była jeszcze pełna. Kana Galilejska to „początek znaków”, pierwszy krok ku objawieniu chwały. Pełnią tej chwały jest dzień zmartwychwstania<sup>102</sup>. Uczniowie są reprezentantami pierwszych wspólnot wierzących w Chrystusa<sup>103</sup>.

Z punktu widzenia kompozycji literackiej w. 12 jest luźno związany z opowiadaniem o przemianie wody w wino. Jednak patrząc na kompozycję fragmentu pod względem retorycznym widać, że spełnia on funkcję podsumowania opowiadania. Jezus udaje się do Kafarnaum – według Ewangelii synoptycznych głównego miejsca Jego działalności. Miejscowość ta została wielokrotnie wzmiankowana w Nowym Testamencie jako miejsce pobytu Jezusa (Mk 1,21; Mt 4,13; Łk 4,31). U Jana nie został jednak wyjaśniony cel przeniesienia się tam Jezusa. Pozostaje tam „kilka dni”, co ma związek z oczyszczeniem świątyni i działalnością w Judei<sup>104</sup>.

Jezusowi towarzyszą Jego Matka, bracia i uczniowie. Nie wiemy, czy bracia byli również na weselu i jaki wpływ wywarł na nich znak w Kanie. W Starym Testamencie termin „brat” określał nie tylko rodzeństwo, ale również bliskich krewnych<sup>105</sup>. Zastosowanie tego pojęcia wynika z kolejnego etapu redakcyjnego, w którym to bracia Jezusa mają do odegrania poważniejszą rolę w kolejnych etapach rozwoju Kościoła. Zostają wymienieni w tekście (J 2,12) przed uczniami<sup>106</sup>. Ewangelista nie podaje nam liczby i imion braci, tak samo jak nie podaje konkretnej liczby uczniów.

<sup>99</sup> S. MĘDALA, *Chrystologia Ewangelii św. Jana*, s. 208.

<sup>100</sup> C.S. KEENER, *The Gospel of John: a commentary*, s. 515.

<sup>101</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 360.

<sup>102</sup> W. ŚWIERZAWSKI, *Pierwszy umiłował*, s. 105.

<sup>103</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, s. 115.

<sup>104</sup> L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana*, s. 151.

<sup>105</sup> D.N. SHOWALTER, *Bracia i siostry Jezusa*, w: B.M. METZGER, M.D. COOGAN (red.), *Słownik wiedzy biblijnej*, s. 74.

<sup>106</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, s. 117.



### 3. Teologiczna interpretacja fragmentu J 2,1-12

#### 3.1. Interpretacja części w ich wzajemnym odniesieniu

Biorąc pod uwagę delimitację tekstu J 2,1-12, a także kompozycję, kontekst biblijny oraz przeprowadzoną interpretację, w poniższym tekście podjęta zostanie próba spojrzenia na cały fragment, aby zaznaczyć wszelkie podobieństwa i powiązania między częściami. Choć podobny zabieg miał miejsce w 1. punkcie artykułu, kolejna analiza ma na celu głębsze spojrzenie na tekst, co jest możliwe dzięki przeprowadzonej interpretacji.

##### 3.1.1. Bohaterowie (A i A')

Części A i A' opisują samo wydarzenie wesela, obecne osoby i miejsce wydarzenia. Kana Galilejska stała się miejscem pierwszego znaku dokonanego przez Jezusa. W ostatnim wersecie następuje zmiana miejsca, Jezus udaje się do Kafarnaum, aby tam pełnić dzieła Ojca<sup>107</sup>.

Tym, co łączy te części, są również pojawiające się w nich osoby. To przede wszystkim Jezus, Jego Matka i uczniowie. Na początku wydawać by się mogło, że występują oni osobno, że przybyli na wesele niezależnie. W wyniku dialogu, do którego doszło dzięki interwencji Maryi i wysłuchaniu Jej przez Jezusa, po weselu odchodzą jako jedna rodzina<sup>108</sup>.

Znak został dokonany dla uczniów. To oni ostatecznie uwierzyli, dostrzegając chwałę objawiającą się w tym znaku. Zostało im dane zrozumienie tego znaku. Uczniowie to ci, o których czytamy w tekście poprzedzającym omawianą perykopę – J 1,35-51; ludzie, którzy zostali wybrani przez Chrystusa; dwunastu Apostołów, którzy po odejściu Pana będą nieustannie przekazywać Jego naukę. Jezus, przychodząc do Kany Galilejskiej, chce objawić uczniom coś, co pobudzi ich do wyznania wiary w Niego. Stworzy to więź między uczniami a ich Mistrzem, która wiedzie do wspólnego wędrowania, prowadzącego do szczytu objawienia. Uczniowie zobaczyli i uwierzyli<sup>109</sup>.

##### 3.1.2. Jezus i Pan młody (B i B')

Części B i B' skupiają się na dwóch dialogach. Część B jest rozmową między Jezusem i Jego Matką. Część B' to rozmowa mistrza ceremonii z panem młodym. Głównym tematem tych części jest wino. W części B zauważony jest jego brak, a w części B' już jest w stągwiach. Mistrz ceremonii odgrywa w opowiadaniu szczególną rolę. Potwierdza on fakt przemiany wody w wino, choć nie wie, skąd to wino pochodzi. Przypisuje jego pochodzenie panu młodemu, którego tożsamość jest nieznana. Jednak z interpretacji

<sup>107</sup> L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana*, s. 151.

<sup>108</sup> T. OKURE, *Ewangelia świętego Jana*, s. 1327.

<sup>109</sup> W. ŚWIERZAWSKI, *Pierwszy umiłował*, s. 103.

możemy wnioskować, że jest to sam Jezus<sup>110</sup>. Wraz z Nim nadszedł czas, kiedy możemy pić wino, którego nie zabraknie<sup>111</sup>.

Zauważyć więc można, że postać pana młodego może być utożsamiana z Jezusem. Zmieniają się przez to Jego relacje do Matki. Choć zwrot „niewiasta” oznacza szacunek, można także zauważyć, że Jezus przez ten zwrot dystansuje się w pewnym sensie od relacji rodzinnych. Objawia się jako Pan i Mesjasz. Stając się Oblubieńcem, ukazuje uczniom i sługom napelniającym stągwie Nowe Przymierze.

### 3.1.3. Posłuszni słudzy (C i C')

Części C i C' łączą się przez 2 polecenia. Oba polecenia zostały skierowane do sług. Różnią się tylko ci, którzy je wydają. W części C jest to Maryja, a w części C' jest to Jezus. Polecenie wydane przez Maryję to jedyne słowa, wypowiedziane przez Nią do innych w całej Ewangelii św. Jana. Streszczają one przesłanie, które Maryja kieruje do nas, abyśmy byli tak samo dyspozycyjni jak Ona<sup>112</sup>. Porównując te 2 części, można dojść do wniosku, że streszczają one w sobie pewną postawę, do której każdy wierzący w Chrystusa powinien dążyć. Greckie określenie *δουκονοι* użyte w obu tych częściach wskazuje uczniów Jezusa w ogólności, nie tylko tych wybranych<sup>113</sup>. Słudzy, po wysłuchaniu Maryi, wykonują polecenia Jezusa bez żadnego zawahania się czy też pytania. Maryja staje się pośrednikiem między sługami a Jezusem. Słudzy są reprezentantami nowego Ludu Bożego. Słudzy weselni, wiernie wypełniając polecenia Chrystusa, przyjmują postawę świadcząca o tym, że wiara starotestamentalna Reszty Izraela realizuje się w nowotestamentalnej wierze Maryi<sup>114</sup>.

### 3.1.4. Sześć stągwi kamiennych (D)

W centrum omawianej perykopy znajduje się część D. Znajduje się w niej opis stągwi kamiennych. To właśnie w w. 6 zawarte jest zasadnicze przesłanie płynące z perykopy. Biorąc pod uwagę to, że Ewangelię św. Jana należy czytać na 2 płaszczyznach (dosłownej oraz symbolicznej), można zauważyć specyficzną wskazówkę, która stanowi o ważności tego wersetu w kontekście całego fragmentu. Jest to stwierdzenie, że stągwie są wykonane z kamienia. Św. Jan podkreśla przez to ich nieusuwalność<sup>115</sup>. Ma to wielkie znaczenie w odniesieniu do kamiennych tablic Mojżesza. Oto stare zamienia się w nowe, stągwie służą do nowych celów. Sam znak jest zapowiedzią Nowego Przymierza, które Jezus zawiera z Ludem Bożym.

<sup>110</sup> W. PIKOR, *Odkrywanie siebie w dialogu z Jezusem*, s. 39.

<sup>111</sup> A. GRÜN, *Jezus – brama do Życia. Ewangelia św. Jana*, Kraków 2002, s. 50.

<sup>112</sup> I. GARGANO, *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, s. 63.

<sup>113</sup> S. MĘDALA., *Ewangelia według świętego Jana*, s. 358.

<sup>114</sup> W. ŻYCIŃSKI, *Matka, która pozostała Dziewicą*, Kraków 2017, s. 115.

<sup>115</sup> I. GARGANO, *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, s. 52.

### 3.2. Wnioski teologiczne płynące z fragmentu J 2,1-12

Wzajemne odniesienia badanych części fragmentu J 2,1-12 zapewne poszerzyły spojrzenie na całokształt tekstu, ukazując nowe możliwości interpretacyjne. Otworzyło to perspektywę wyciągnięcia z całości badanego tekstu wątków teologicznych. W poniższym podpunkcie podjęta zostanie próba przeanalizowania myśli teologicznej.

#### 3.2.1. Stągwie kamienne – Stare i Nowe Przymierze

Przymierze to „oficjalne porozumienie czy umowa między dwiema stronami, przyjmującymi na siebie pewne wzajemne zobowiązania”<sup>116</sup>. Od początku istnienia narodu Izrael wiązał własne losy z Bogiem Jahwe. Punktem wyjścia zawartego z Nim przymierza stało się stworzenie świata, natomiast jego zwieńczeniem będzie sąd ostateczny. Boże błogosławieństwo przenika ludzką historię, począwszy od Adama i Ewy<sup>117</sup>.

Pierwsze przymierze Bóg zawarł z Adamem i Ewą; kolejne – z Noem i Abrahamem. Jednak dopiero przymierze zawarte na Synaju z Mojżeszem jest swego rodzaju modelem religijnym<sup>118</sup>. Po wyjściu z niewoli egipskiej Mojżesz ustanowił strukturę społeczną i religijną grupy, która była załącznikiem późniejszego narodu. Prawo Przymierza zostało, według ludzkich kryteriów, narzucone przez Boga Izraelitom, jednak Izraelici, zawierający przymierze z Jahwe, spotkali się przede wszystkim z miłością Boga, która przewyższa jakąkolwiek równość odpłaty ze strony człowieka<sup>119</sup>.

Starotestamentalne Przymierze nie było doskonałe i domagało się dopełnienia. Było wyrazem miłości Boga, ale łączyło się również z groźbą kar. Pojawiły się zapowiedzi Nowego Przymierza. Wyraźnie Nowe Przymierze zapowiedział prorok Jeremiasz w Jr 31,31-34: Prawo niegdyś zapisane na tablicach kamiennych zostanie zapisane w ludzkich sercach<sup>120</sup>. To Nowe Przymierze zawarte zostało podczas wesela w Kanie Galilejskiej.

W opisie stągwi zawiera się zasadnicze przesłanie perykopy J 2,1-12. Stągwie wykonane z kamienia łączą się z kamiennymi tablicami Mojżesza, które otrzymał na górze Synaj, gdy Bóg zawarł przymierze z ludem. Znak dokonany w Kanie Galilejskiej podkreśla myśl zawartą w Prologu do czwartej Ewangelii: „Podczas gdy Prawo zostało nadane przez Mojżesza, łaska i prawda przysły przez Jezusa Chrystusa” (J 1,17). Interwencja Jezusa czyni to wydarzenie czasem zawarcia Nowego Przymierza, którego fundamentalnym elementem stanie się zachowanie nauki głoszonej przez Jezusa<sup>121</sup>.

<sup>116</sup> J. UNTERMAN, *Przymierze*, w: P.J. ACHTEMEIER (red.), *Encyklopedia biblijna*, Warszawa 1999, s. 1020.

<sup>117</sup> T. HERGESEL, *Przymierze*, w: M. ROSIK (red.), *Żyjemy dla Pana*, Wrocław 2005, s. 98.

<sup>118</sup> T. JELONEK, *Teologia biblijna*, Kraków 2015, s. 288.

<sup>119</sup> *Tamże*, s. 289.

<sup>120</sup> *Tamże*, s. 320.

<sup>121</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, s. 127.

W stągwiach kamiennych woda, która symbolizuje to, co stare, nie została zastąpiona, ale przemieniona. Jezus nie neguje starego Prawa, ale zachęca do tego, by przywrócić żywą relację z prawem Tory<sup>122</sup>. Z tekstu wyłania się ciągłość Starego i Nowego Przymierza jako nakazu miłości. Czerpie się nowe wino z kamiennych stągwi, które symbolizują Prawo. To Nowe Przymierze ma uniwersalną wartość. Wino pochodzi bowiem od wody, która jest elementem pierwotnego stworzenia<sup>123</sup>.

### 3.2.2. Jezus Oblubieńcem

Główną postacią występującą w opisie św. Jana jest Jezus. Na początku Jego rola jest bierna – zostaje tylko nadmienione, że został On zaproszony na wesele. Wraz z rozwojem akcji staje się postacią pierwszoplanową<sup>124</sup>. Osoba Jezusa i udział w wydarzeniu objawiają nam Jego mesjańską misję. Właśnie na weselu w Kanie ma ona swój początek. Zostaje poprzedzona zapowiedzią św. Jana Chrzciciela (J 1,31), a następnie ukazana przez świadectwo uczniów. Teraz sam Jezus po raz pierwszy objawia się jako Mesjasz w Kanie Galilejskiej<sup>125</sup>. Jest On identyfikowany z Panem Młodym. Staje się Oblubieńcem.

W Piśmie Świętym sam Bóg jest Oblubieńcem. Więź małżeńska symbolizuje przymierze zawierane między Bogiem i narodem. Największym przykazaniem jest przykazanie miłości, miłości, którą jest sam Bóg (1 J 4,8). Relacja między kobietą i mężczyzną stanowi „wielkie misterium” (Ef 5,32) przedstawiające relację między człowiekiem i Bogiem (por. Rdz 1,27; Oz 2,16-25). Obrazem, który w najwyższym stopniu ukazuje to objawienie, jest Pieśń nad Pieśniami<sup>126</sup>. Małżeństwo jest weselem nie tylko dla pary młodej, ale i całej społeczności. Poślubienie Oblubienicy, którą jest Kościół, staje się weselem całej ludzkości. Tak jak związanie się dwojga ludzi było rozumiane jako powrót i odbudowanie utraconej w raju bliskości, tak podczas wesela w Kanie powrót ten staje się powrotem do utraconej jedności z Bogiem<sup>127</sup>.

Dzięki Jezusowi nastaje czas, gdy świętując wesele z Bogiem, możemy pić wino, którego jest pod dostatkiem. Starosta w Ewangelii podkreśla, że dobre wino zostało zachowane aż do końca. Znaczy to, że życie nabrało wspaniałego, nowego smaku. Jezus daje pełnię życia. Miłość Boga stała się w Nim namacalna i widzialna, nadając nowy smak życiu<sup>128</sup>.

Jezus w Kanie Galilejskiej objawił uczniom swoją chwałę. W każdym kolejnym uczynionym przez Niego znaku ta chwała będzie wzrastać. Wszystko to prowadzi do

<sup>122</sup> I. GARGANO, *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, s. 64.

<sup>123</sup> S. FAUSTI, *Rozważaj i głoś Ewangelię*, s. 63.

<sup>124</sup> J. KLINKOWSKI, *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, s. 112.

<sup>125</sup> I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy przymierza*, s. 206.

<sup>126</sup> S. FAUSTI, *Rozważaj i głoś Ewangelię*, s. 62.

<sup>127</sup> A. PELANOWSKI, *Zranione światło. Komentarze do Ewangelii św. Jana*, Kraków 2013, s. 64.

<sup>128</sup> A. GRÜN, *Jezus – brama do Życia*, s. 51.

momentu wyznaczonego przez Boga, w którym to Chrystus zostanie wywyższony na krzyżu, a następnie uwielbiony przez zmartwychwstanie<sup>129</sup>. Uznając objawienie tej chwały Boga w Chrystusie, doświadczamy objawienia Boga w człowieku.

### 3.2.3. Rola Matki Jezusa

W narracji św. Jana Matka Jezusa pojawia się jako pierwsza. Nie dowiadujemy się niczego więcej o tej postaci oprócz tego, że była na weselu. Autor nie podaje nawet Jej imienia. Chce przez to skupić uwagę na aspekcie Jej tożsamości oraz pełnionej funkcji – Matki Jezusa – oraz na komunikacji między Nią i Synem<sup>130</sup>. Obecność Maryi ukazuje Jej rolę w całym Misterium Odkupienia. Jest ona Matką Kościoła, która prowadzi lud do przemieniającej i odradzającej mocy Chrystusa<sup>131</sup>.

Z postacią Maryi związane są ściśle wydarzenia na Synaju. Przymierze tam zawarte i uroczyste zaślubiny w Kanie łączą się nie tylko przez zbieżny akt wiary ze strony Narodu Wybranego i Maryi. Wiara starotestamentalnego Ludu Wybranego łączy się z wiarą Matki Jezusa w Kanie, reprezentującej Lud Nowego Przymierza. Maryja żyła wiarą w Boga. Bóg zawarł z Jej przodkami Przymierze. Ich wiara ma swoją kulminację w wierze Maryi. To właśnie w Niej Stare Przymierze zostaje połączone z Nowym<sup>132</sup>. Wkładając w usta Maryi słowa ludu Przymierza, św. Jan w pośredni sposób identyfikuje Ją ze wspólnotą Izraela, która była zgromadzona pod górą Synaj. Dla św. Jana Maryja jest doskonałym wcieleniem Izraela, który w swojej drodze dotarł aż do progu zbawienia mesjańskiego. Wiara ludu, który został wybrany na Synaju, w dojrzały sposób wyraziła się w wypowiedzi Maryi<sup>133</sup>.

Jezus został zrodzony z konkretnej kobiety – Maryi. W perspektywie historycznej ta właśnie konkretna kobieta stanowi realizację symbolicznej postaci „mesjańskiej Córy Syjońskiej”. Maryja jako matka staje się wizerunkiem Synagogi. Maryja, nazwana przez Jezusa „niewiastą”, jest Oblubienicą zaślubin. Choć większość interpretatorów odnosi do Maryi tytuł Oblubienicy Chrystusa w kontekście Wcielenia, brak jest tego związku w połączeniu z godami w Kanie. Przypisując Jezusowi tytuł Oblubieńca, dla równowagi Oblubienicą powinna być nazwana konkretna niewiasta. Św. Jan nadaje ten tytuł Maryi<sup>134</sup>.

Ważnym aspektem odnośnie do Matki Jezusa w czwartej Ewangelii jest powiązanie fragmentu mówiącego o weselu w Kanie z wydarzeniami spod krzyża (J 19,25-27). Obie te sceny są decydującymi momentami w życiu Jezusa. Dwukrotne nazwanie

<sup>129</sup> F. GRYGLEWICZ, *Duchowy charakter Ewangelii św. Jana*, s. 77.

<sup>130</sup> J. KRĘCIDŁO, *Funkcja Matki Jezusa w opowiadaniu o pierwszym znaku w Kanie Galilejskiej (J 2–12)*, s. 33.

<sup>131</sup> P. ROSTOWSKI, *Komentarz do Ewangelii według świętego Jana*, Kraków 2016, s. 26–27.

<sup>132</sup> W. ŻYCIŃSKI, *Matka, która pozostała Dziewicą*, s. 38–40.

<sup>133</sup> J. KUDASIEWICZ, *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991, s. 148–149.

<sup>134</sup> I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy przymierza*, s. 219.

Maryi „niewiastą” to głębokie nawiązanie również do Protoewangelii. Mówi ona o upadku pierwszych ludzi. Przepowiednia o nieprzyjaźni wprowadzonej między niewiastę i węża ma związek z wydarzeniami Golgoty, tam bowiem stała Matka Jezusa – przy Jego krzyżu<sup>135</sup>. Tak jak w znaku w Kanie, tak i w znaku na Golgocie Maryja, która rozumie i widzi Jego rzeczywistość, dzięki swojej wierze otwiera oczy uczniów, spełniając swoją funkcję wobec nas<sup>136</sup>. Tematem obecnym w scenie pod krzyżem jest duchowe macierzyństwo Maryi. W opowiadaniu o weselu w Kanie jest ono także widoczne w postawie Maryi wobec sług. Poleca Ona wiernie wykonywać polecenia Jezusa. Staje się Tą, która jako pierwsza angażuje innych do bycia nowym Ludem Bożym. W biblijnej tradycji „Córa Syjonu” ukazywana jest także w swej macierzyńskiej funkcji, co wyraża Ps 87,5a: „O Syjonie zaś będzie się mówić: Każdy na nim się narodził”<sup>137</sup>.

### 3.2.4. Wino – symbol Nowego Przymierza

Wino, a właściwie jego brak, jest przedmiotem całej akcji toczącej się w Kanie Galilejskiej. W historii powstało wiele prób interpretacji symboliki wina w odniesieniu do tekstu z czwartej Ewangelii. Najszerzej komentowana jest interpretacja sakramentalna. Zdaniem egzegetów św. Jan nie mówi wprost o sakramentach, ale często nawiązuje do liturgii oraz sakramentów: chrztu, kapłaństwa i Eucharystii. Katechezą o chrzcie byłaby rozmowa z Nikodemem (J 3,1-21), modlitwa Arcykapłańska (J 17) nawiązywałaby do kapłaństwa, a wesele w Kanie mogłoby być aluzją do Eucharystii<sup>138</sup>. Opinię tę można poprzeć kilkoma racjami, uznać, że fragment mówiący o cudzie w Kanie jest paralelny z opowiadaniem o rozmnożeniu chleba (J 6,5-14). Te dwa znaki stanowią zapowiedź eucharystycznego chleba i wina. Innym nawiązaniem może być epizod mówiący o przebicciu boku Jezusa, stanowiący finał obrazu zapoczątkowanego w Kanie. Wypływająca z boku Chrystusa krew połączona z wodą zajmuje miejsce wina weselnego. Krew była również obecna przy zawieraniu przymierza w Starym Testamencie. Obrzezanie czy też wylewanie krwi ofiarnej na ołtarz były podstawą wierzenia, że dokładnie w tym momencie dokonywało się Przymierze, właśnie poprzez krew<sup>139</sup>. Z tym powiązane są obmycia kultyczne. Woda służąca do nich znajdowała się w kamiennych naczyniach. W stągwiach z Kany znajdowała się woda symbolizująca Stare Przymierze. Jezus, przemieniając wodę w wino, zmienia jej znaczenie. Przemienia stare w nowe. Zmienia Stary Testament w Nowy. Jest to aluzja do wina stającego się Krwią, co dokonuje się w podczas każdej Mszy św. Krew staje się napojem Nowego Przymierza<sup>140</sup>. W opo-

<sup>135</sup> F. GRYGLEWICZ, *Duchowy charakter Ewangelii św. Jana*, s. 78.

<sup>136</sup> W. ŚWIERZAWSKI, *Pierwszy umiłował*, s. 108.

<sup>137</sup> I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy przymierza*, s. 219–220.

<sup>138</sup> F. GRYGLEWICZ, *Chleb, wino i Eucharystia w symbolice Nowego Testamentu*, s. 42.

<sup>139</sup> T. ŻYCHIEWICZ, *Stare Przymierze. Exodus*, Kraków 1997, s. 185.

<sup>140</sup> W. ŚWIERZAWSKI, *Pierwszy umiłował*, s. 107.

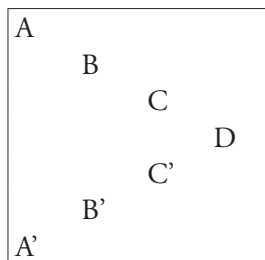
wiadaniu z Kany Galilejskiej nie ma jednak wyraźnego wyjaśnienia odnoszącego się do wina eucharystycznego<sup>141</sup>.

Inną interpretacją dotyczącą wina jest związanie go z nadejściem czasów mesjańskich. Jezus przemienił ogromną ilość wody. Wina jest wiele pod względem ilościowym oraz jakościowym. W Starym Testamencie nadmiar jest błogosławieństwem czasów mesjańskich, kiedy Bóg udziela się w swojej dobroci ludziom<sup>142</sup>. Tak jak na Synaju Bóg ustanawia Prawo trzeciego dnia, tak Jezus „trzeciego dnia” daje wino, które jest znakiem czasu łaski – Nowego Przymierza. Wino ma posłużyć ludzkości, nie tylko uczestnikom wesela. Obfitość wina, tak jak obfitość rozmnożonego chleba w J 6,5-14, są symbolem pełnego i doskonałego objawienia przyniesionego przez Jezusa – łaski prawdy<sup>143</sup>.

Ważny jest również kontekst braku wina. Samo wino jest symbolem miłości. Jak czytamy w Pieśni nad Pieśniami: „Niech mnie ucałuje pocałunkami swych ust! Bo miłość twa przedniejsza od wina” (Pnp 1,2). Staje się to wyjaśnieniem do opowiadania o winie Nowego Przymierza. Maryja zwraca uwagę na brak wina. Lud, do którego należy, cierpi na brak miłości. Puste stągwie – symbol Starego Przymierza – zostają odnowione, kiedy napełniono je na nowo<sup>144</sup>. Jezus nie stwarza wina z niczego, ale przemienia wodę. Woda – pierwszy element stworzenia – staje się „dobrym winem”, które zostaje dane na koniec, ale z którego można czerpać „już teraz”<sup>145</sup>. Jezus za pośrednictwem daru wina pokazuje, że przychodzi, aby dawać radość. Chrześcijaństwo ukazane zostaje jako religia wesela<sup>146</sup>.

## Zakończenie

W toku prowadzonych badań wyodrębniona została część centralna (J 2,6), która wraz z okalającymi ją częściami tworzy kompozycję koncentryczno-symetryczną:



<sup>141</sup> F. GRYGLEWICZ, *Chleb, wino i Eucharystia w symbolice Nowego Testamentu*, s. 43.

<sup>142</sup> W. ŚWIERZAWSKI, *Pierwszy umiłował*, s. 106.

<sup>143</sup> J. KUDASIEWICZ, *Matka Odkupiciela*, s. 147.

<sup>144</sup> I. GARGANO, *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, s. 56.

<sup>145</sup> S. FAUSTI, *Rozważaj i głos Ewangelii*, s. 63.

<sup>146</sup> S. MĘDALA, *Ewangelia według świętego Jana*, s. 365.

Wyłonił się obraz Kany, która jest Kościołem, w centrum którego jest Jezus dokonujący znaku. Wokół Niego zgromadzeni są uczniowie, filary tego Kościoła. Blisko Jezusa i uczniów znajduje się Maryja – Matka prosząca<sup>147</sup>. Przymiana Starego Przymierza w Nowe otwiera przed nami nową perspektywę zbawienia. Oto Jezus przedstawia nam Przymierze oparte na miłości, zawarte właśnie na weselu, które zwiastuje radość.

W polskim środowisku naukowym analiza retoryczna nie jest popularną metodą badań nad tekstami Pisma Świętego. Dlatego też trudnością okazał się brak możliwości odniesienia własnych wyników badań do propozycji podziału podanych przez innych badaczy. Nieocenioną pomocą w badaniach była pozycja prof. R. Meyneta: *Wprowadzenie do hebrajskiej retoryki biblijnej* oraz warsztat naukowy uzyskany podczas prowadzonych na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie biblijnych seminariów naukowych.

Niniejsze badania wprowadziły odświeżone spojrzenie na tekst J 2,1-12. Pozwoliły dostrzec spójność kompozycji, a dzięki temu uchwycić główne przesłanie. Analiza nie wyczerpuje z pewnością bogactwa całego fragmentu, mówiącego o pierwszym znaku Jezusa. Niech będzie zatem wkładem w poszerzenie dostępnej bibliografii oraz zachętą do podejmowania dalszych badań.

## Bibliografia

- Achtemeier P.J. (red.), *Encyklopedia biblijna*, Warszawa 1999.
- Boismard M.E., Lamouille A., *Synopse des quatre évangiles en Francis*, t. III: *L'évangile de Jean*, Paris 1977.
- Brant J.A., *John*, Grand Rapids 2011.
- Brown R., *I Bogiem było słowo. Komentarz do Ewangelii wg św. Jana*, Kraków 2010.
- Czajkowski M., *Maryja (2,1-11; 19,25-27)*, w: F. Gryglewicz (red.), *Egzegeza Ewangelii św. Jana. Kluczowe teksty i tematy teologiczne*, Lublin 1992.
- Czerski J., *Ewangelia i Listy św. Jana. Wprowadzenie literackie, historyczne i teologiczne*, Opole 2016.
- Czerski J., *Metodologia Nowego Testamentu*, Opole 2012.
- De La Potterie I., *Maryja w tajemnicy przymierza*, Warszawa 2000.
- De Vaux R., *Instytucje Starego Testamentu*, t. I–II, Poznań 2004.
- Fausti S., *Rozważaj i głos Ewangelii. Wspólnota czyta Ewangelii wg św. Jana*, t. I, Kraków 2004.
- Gargano I., *Lectio divina do Ewangelii św. Jana (1)*, Kraków 2001.
- Grün A., *Jezus – brama do Życia. Ewangelia św. Jana*, Kraków 2002.
- Gryglewicz F., *Chleb, wino i Eucharystia w symbolice Nowego Testamentu*, Poznań – Warszawa – Lublin 1968.
- Gryglewicz F., *Duchowy charakter Ewangelii św. Jana*, Poznań – Warszawa – Lublin 1969.
- Hergesel T., *Przymierze*, w: M. Rosik (red.), *Żyjemy dla Pana*, Wrocław 2005.
- Jankowski S., *Małżeństwo i rodzina w Piśmie Świętym*, Szczecin 2008.

<sup>147</sup> J. KUDASIEWICZ, *Matka Odkupiciela*, s. 142.



- Jelonek T., *Teologia biblijna*, Kraków 2015.
- Keener C.S., *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, Warszawa 2000.
- Keener C.S., *The Gospel of John: a commentary*, t. I, Peabody 2003.
- Klinkowski J., *Analiza dramatyczna Ewangelii św. Jana*, Legnica 2007.
- Koehler L., Baumgartner W., Stamm J.J., *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*, t. II, Warszawa 2008.
- Kręcidło J., *Funkcja Matki Jezusa w opowiadaniu o pierwszym znaku w Kanie Galilejskiej (J 2–12)*, w: tenże (red.), *Maryja, Matka Ludu Bożego*, Kraków 2010.
- Kudasiewicz J., *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991.
- Langkammer H., *Komentarz teologiczno-pastoralny do Biblii Tysiąclecia. Nowy Testament. Ewangelia wg św. Łukasza. Ewangelia wg św. Jana*, Poznań 2014.
- Lurker M., *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, Poznań 1989.
- Metzger B.M., Coogan M.D. (red.), *Słownik wiedzy biblijnej*, Warszawa 1997.
- Meynet R., *Trattato di retorica biblica*, Bologna 2008.
- Meynet R., *Wprowadzenie do hebrajskiej retoryki biblijnej*, Kraków 2001.
- Mędała S., *Chrystologia Ewangelii św. Jana*, Kraków 2001.
- Mędała S., *Ewangelia według świętego Jana. Rozdziały 1–12* (NKB.NT, t. IV, cz. 1), Częstochowa 2010.
- Mlakuzhyil G., *The Christocentric Literary Structure of the Fourth Gospel*, Rome 2011.
- Okure T., *Ewangelia według świętego Jana*, w: W.R. Farmer (red.), *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego*, Warszawa 2001.
- Paciorek A., *Ewangelia umiłowanego ucznia*, Lublin 2000.
- Pelanowski A., *Zranione światło. Komentarze do Ewangelii św. Jana*, Kraków 2013.
- Pikor W., *Odkrywanie siebie w dialogu z Jezusem. Narracyjna lektura Ewangelii wg św. Jana*, Pelplin 2014.
- Ravasi G., *Biblia dla każdego. Tekst – komentarz – ilustracje. Nowy Testament 1*, Kielce 2007.
- Reinecker F., Maier G., *Leksykon biblijny*, Warszawa 2001.
- Romaniuk K., *Nowy Testament bez problemów*, Warszawa 1983.
- Rostowski P., *Komentarz do Ewangelii według świętego Jana*, Kraków 2016.
- Stachowiak L., *Ewangelia według św. Jana. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, Poznań 2008.
- Strong J., *Grecko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów greckich i kodami Popowskiego*, Warszawa 2015.
- Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, t. III: R–Z, Warszawa 1998.
- Świerzawski W., *Komentarz do Ewangelii Jezusa Chrystusa według świętego Jana*, Wrocław 1982.
- Żychiewicz T., *Stare Przymierze. Exodus*, Kraków 1997.
- Życiński W., *Matka, która pozostała Dziewicą*, Kraków 2017.

**Nota o autorce:** magister teologii, absolwentka Wydziału Teologicznego UO.

